

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

Lifka Sándor (1880-1952), a kinematográfia közép-európai megismertetőjének a síremléke Szabadkán.

Fotó: Arnold Ernő

II. évfolyam, 2. szám

2012

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR

CSALÁDTÖRTÉNET-

KUTATÓ

EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.org

Felelős kiadó:

Hunyady László

Szerkesztő:

Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor:

Lerch János

Nyelvi lektor:

Tutunzisz Gabriella

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csak is díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

II. évfolyam 2. szám

© MACSE 2012

TARTALOM

Dr. Várkonyi Tibor: <i>A kezdetektől a „Családtörténet határok nélkül” című könyv megjelenéséig</i>	1
Dr. Lévy Béla: <i>Baranyai sváb mesterember őseim</i>	29
Gyimesi Imre: <i>A sírkő megelevenedik</i>	36

Az alkotóműhelyből

Ábrahám Vera: <i>Feledésre ítélt emlékek megőrzése</i>	47
--	----

* * *

Nemzetközi hírek	57
Hazai hírek	58
Egyesületi hírek	59

A kezdetektől a „Családtörténet határok nélkül” című könyv megjelenéséig

Dr. Várkonyi Tibor, Budapest (drvt@digitals.hu)

A cikkben szereplő képeket eredeti méretben itt tekinthetjük meg:

<https://picasaweb.google.com/113412745650671319927/AKezdetektolACsaladtortenetHatarokNelkulCimuKonyvMegjeleneseig02?authkey=Gv1sRgCLbBurTXgJ2rpgE>

A cikk szövegében a képekre kattintva a böngészőnkben megnézhetjük eredeti méretben, illetve tetszés szerint nagyíthatjuk.

Magamról néhány szóban

1971-ben születtem Budapesten, 1990-ben a Toldy Ferenc Gimnáziumban érettségiztem, majd 1991-ben kerültem Szegedre, a JATE jogi szakára.

1992-ben kezdtem egy rövid ideig foglalkozni a családkutatással, de egyetemi tanulmányaim és a földrajzi távolság – valamint a ma már meglévő technika akkori hiánya – miatt a komolyabb kutatást szüneteltettem az 1996. februári államvizsgáim befejezéséig. Ezalatt az időszak alatt a rokonságot jártam végig, és megérdeklődtem tőlük mindazt, amit akkor fontosnak tartottam. 1996 óta használok az internetet a kutatásokkal kapcsolatban, ez természetesen az első öt évben szinte kizárólag a külföldön élő rokonság elérésében tudott komoly segítséget adni.

1996-ban és 1997-ben két ügyvédi irodában gyakornokoskodtam, majd az akkori TV3 televízióhoz kerültem, ahol végül jogtanácsos lettem. Mivel viszonylag szabad volt az időbeosztásom, 1996-tól kezdve gyakorlatilag heti, majd napi rendszerességgel fordultam elő a Magyar Országos Levéltárban. Első emlékem, hogy a Bécsi kapu téri épületben lévő mikrofilmolvasó előtt ültem és képtelen voltam befűzni a filmet. Viszonylag gyorsan sikerült a levéltári alapvető struktúrát megismernem, ettől kezdve könnyebben ment a kutatás, melyet mind a mai napig folytatok. Mivel a TV3 televízió székhelye a mormon egyház akkori székhelyétől pár percre volt gyalog, valószínűleg az elsők között kerestem fel őket.

2001-ben nősültem, lányom 2001-ben, fiam 2003-ban született.

1999. december 1-től kezdve egyéni ügyvédként dolgozom, valamint igazságügyi szakmediátor is vagyok gazdasági és válási területeken, ingatlanértékcselekvőként és -közvetítőként is működöm. Vezetői tapasztalatot is szereztem, mivel voltam néhány társaság ügyvezetője, felügyelő bizottsági tagja.

A nonprofit irány sem idegen tőlem, a megtisztelő MACSE titkári tisztség elnyerését megelőzően már évek óta elnökhelyettese vagyok a Magyar Tinnitus Egyesületnek, mely a kb. 500.000 magyar fülzúgásban szenvedő betegnek próbál segítséget nyújtani.

Néhány publikációm is megjelent, így pl.: Barabás Miklós Degenfeld család című festményéről 2005-ben a Herman Ottó Múzeum Évkönyvében, majd 2006-ban Waldmann Tibor írói álnéven: *Sára, Hágár és Mária fiai* című regény, illetve most 2012-ben jelent meg a *Családtörténet határok nélkül* című könyvem.

A kutatásokkal kapcsolatba hozható egyesületi tagságaim a MACSE tagságon túl: Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, Magyar Levéltárosok Egyesülete, Erdélyi Genealógiai Társaság, Magyar Történelmi Társulat, Tiszántúli Történészek Társasága, Castrum Bene Egyesület.

Kutatási periódusok

1979 és 1990 között

Határozottan emlékszem a kezdő pillanatra: úgy nyolc éves lehettem (1979, a nemzetközi gyermekév), amikor apai nagyszüleimnél azzal szórakoztam, hogy a fiókokat rámostam, és találtam olyan könyveket, melyekben számomra ismeretlen jelek voltak olvashatóak. Mivel igen korán (hat évesen) már olvastam, ezért nyilvánvaló volt, hogy itt valami „idegen” írásról lehet szó, ezért megkérdeztem Nagyanyámat, hogy mi ez. Ő kivette a kezemből a könyveket, visszarakta a fiókba, és elmondta, hogy mi zsidók vagyunk, Egyiptomban éltek őseink, és ezek az írások az ősi nyelven írt imakönyvek, amelyeket ráadásul hátulról kezdve kell lapozni és visszafelé kell olvasni...

Mivel akkoriban állandóan a régészkedés járt az eszemben, és ez a Martinovics-hegy (ma Kis-sváb-hegy) mészkőüledékének rendszeres feltárását jelentette, azonnal kérdések özöne fogalmazódott meg bennem a kérdés tisztázása iránt, amit csak fokozott az, hogy másik nagyszüleimnél pedig a templomok tetején látható jelet láttam az ottani fiókban lévő kis könyvön, amit persze el tudtam olvasni.

Az előbb említett tapasztalatok után már az 1980-as években is rendszeresen faggattam a nagyszüleimet az őseikről. A családi elbeszélések eltérő tartalommal bírtak, a legfeltűnőbb különbség pedig a mennyiségben rejtett: a kevés zsidó rokon (valójában nagyszüleim) nem szerettek mesélni, a keresztény rokonok (igen sokan, mindenféle rokoni fokon) pedig igen.

Apai nagyszülőknél látott könyv

Anyai nagyszülőknél látott könyv

Nem tudni miért, talán azért, mert a titkok izgalmasak, a rejtelmesebbnek tűnő ággal kezdtem többet foglalkozni, azaz a zsidó ősökkel és rokonokkal, akiktől azonban jórészt csak a holokausztal kapcsolatos szenvedéseikről értesültem. Ennek két oka lehetett: egyrészt hatalmas pusztítást végzett a családban a holokauszt, másrészt a zsidó őseim nagyon szegények voltak (legfeljebb mesteremberek), akiknek nagyon egyszerű volt az életük és nem volt sok mesélnivaló. Egy idő után, mikor már nagyobb lettem (középiskola kezdete), többet kezdtem foglalkozni a másik ágból származó rokon-sággal. A keresztény család elbeszélései mesészerűbbek voltak. A sok nehézség mellett, melyről ők is beszámoltak, a földművesek derűs és egészséges életszemléletét tapasztaltam meg.

1991 és 1996 között

Kiskorúként önálló utakra nem tévedhettem, így valójában az egyetemi éveim alatt (1991-1996) kezdődött el a komolyabb kutatás, gondolkodás. 1992-ben leveleket kezdtem írni a rokonoknak és az egyházaknak, de különösen az izraelitáknak. Ebből a korszakból ez a két levél maradt fenn.

A kezdeti nehézségek, eredménytelenségek, a földrajzi távolság, a tanulmányok stb. miatt 1993 és 1995 között a kutatás kizárólag személyes interjúkra korlátozódott, és ezt a tevékenységet inkább „érdeklődésnek” nevezném, mint kutatásnak, azonban jól előkészítette a terepet a későbbi lépések előtt.

1996 és 1998 között

1996 februárjától kezdve levelekkel árasztottam el az önkormányzatokat, egyházakat és levéltárakat, de viszonylag rövid időn belül (kb. fél év) rá kellett jönnöm, hogy mivel a válaszok összességüket tekintve eredménytelenek voltak, nekem kell végigkutatnom mindent.

Szerencsém volt: a munkahelyeimről viszonylag gyorsan elérhető volt a Magyar Országos Levéltár Bécsi kapu téren lévő kutatóterme (akkoriban még ott voltak az anyakönyvek), így heti 2-3 alkalommal tudtam kutatni.

Az apai ág kutatását jelentősen segítette, hogy az akkoriban „megjelent” internet segítségével a világon szétszóródott rokonságot sikerült még megtalálnom. Soha nem számoltam össze, de az összes ükszülőm megtalált leszármazóinak száma jóval meghaladhatja az ezer főt, ezek közül ma több százan élnek, és rendszeresen értesítenek a családjaikban bekövetkezett eseményekről. Cserébe én vezetem az összes oldalági családfát, és időről időre mindenkinek kiküldöm az aktualizált családfát.

Az első nagy meglepetés akkor ért, amikor az elkészített anyai családfámról én magam derítettem ki, hogy teljesen hibás. Ennek két fő oka volt: egyik az, hogy a zsidótörvényekkel összefüggésben kikért keresztlevelek egy része hibás volt (más, azonos nevű személyre vonatkozott), másrésről fogalmam sem volt a kutatásról, egy mikrofilmet sem tudtam befűzni a gépbe, nemhogy értelmezsek latin, német beírásokat. Ettől kezdve nem szűnik bennem a jó értelemben vett alázat és tisztelet a levéltárak és az iratok iránt. Anyám családfáját természetesen többször újraépítettem, volt olyan ős, akit több évig kutattam, de végül sikerült a családfát összeállítanom. Különösen a sérült és hiányos anyakönyvi időszakban hatalmas segítséget jelentettek a nem anyakönyvi források, így pl. egyházlátogatási jegyzőkönyvek, bírósági iratok, összeírások és néhány gazdasági feljegyzés.

Íme egy „maradvány”, amely félrevezetett:

1459 szám. Keresés
1943

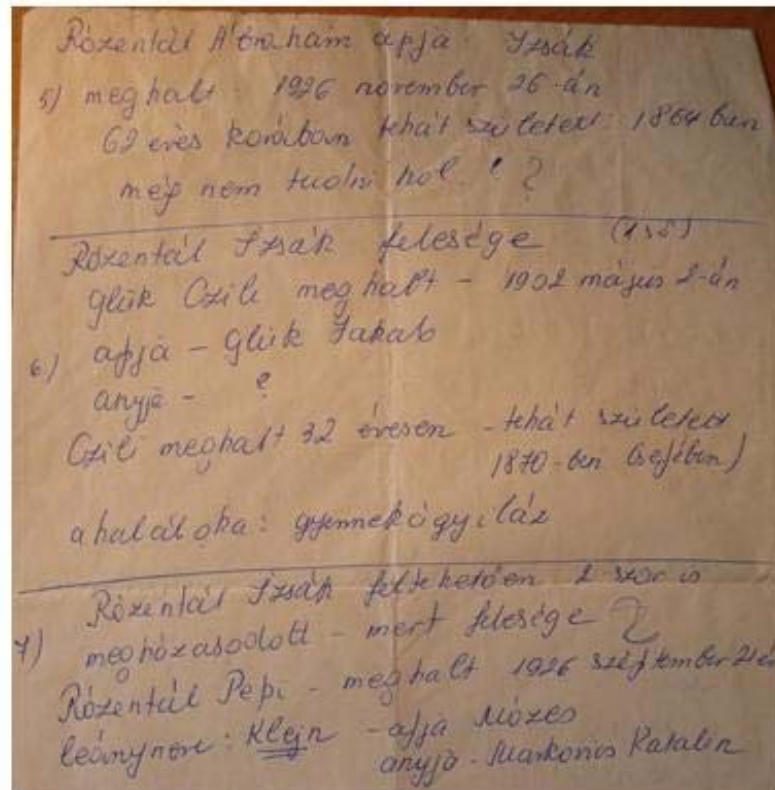
Kivonat a Zalacsányi rón

Folyószám	A születés éve, hava és napja	A keresztelés éve, hava és napja	Neve	Neme	Állapota
12	1856 Aprilis 6	6	Rosalia	férfi	Regitum

Kelt Zalacsány 1943 nov

Mindeközben apám családfája is szépen alakult. Az anyakönyvezés határáig, illetve azon túl is sikerült adatokhoz jutnom, elsősorban összeírások, adóiratok, katonai iratok tartalmának kutatása segítségével. Voltak különlegesen érdekes kutatási mozzanatok, pl.: temetőben sírok megkeresése és a táblákon található adatok összegyűjtése. Édesapám családjának kutatása egyedül Kárpátalján akadt el. Többször, több embernek (magyarországi és ukrainai magyarnak, ukrainai ukránnak) adtam már közjegyzői meghatalmazást a kutatásra (ukrán nyelvre is lefordítva), de a válasz a levéltár részéről mindig elutasító, és ami rosszabb, tagadó volt. (Később, 2006 után sikerült áttörést elérnem: közvetett módon sikeresen bejutottam az ungvári levéltárba, és megtaláltam az összes hiányzó anyakönyvet, még ha hiányosan is.) Sok történetről mesélhetnék, elég legyen itt most kettő:

A nagyszülősi zsidó hitközség vezetőjét sikerült egy Duna Televízió sugárzott film alapján azonosítanom és elérnem. Az urat sikerrel rávettem, hogy járjon el úgy a temetőben, mint az anyakönyvi hivatalban. Biztatón indult minden, majd egyszer, amikor újra hívtam, egy hölgy vette fel a telefont és ukránul magyarázott valamit. „Umerl-umerl”, ezt hajtogatta, aztán végre rájött, hogy magyarul is tud néhány szót, végül kimondta, hogy az apja váratlanul meghalt. Ezután azonban elküldte az apja félbemaradt jegyzeteit, melyek még így is nagy segítséget nyújtottak a későbbiekben.

A nagyszülősi anyakönyvvezető úgy tíz év után belefáradt a „Várkonyiba”, és végre kinyitotta az anyakönyvet, kiadott anyakönyvi kivonatokat is, de ukrán módon: az anya neve nem szerepel egyikben sem... Emiatt aztán újabb egy évbe került, míg valaki megint bejutott hozzá, és kiírta az anyákat is.

Mindeközben Brooklyn ortodox negyedében sikerült megtalálnom dédapám még élő (!) testvéreit, két nővért a családjukkal. A nővérek évekig nem álltak szóba velem, mivel Magyarországról írtam, aztán végül mégiscsak válaszolt az egyik, két levelet kaptam tőle. Az egyik kétsoros lényege megint a holokauszt volt, a másik levélben végre közölte, hogy nagyanyjának Lea volt a neve. Ez később az anyakönyvek alapján beigazolódott.

Íme a „levél”:

Megjegyzem, hogy az apja (Dezső) kivándorlási okiratait megtaláltam Ellis Islandon, tehát emigrált, majd az 1930-as évek végén hazatért. Ő is Auschwitzban halt meg, a többi rokon Amerikában életben maradt.

Egy kis kitérő: apai nagyapai családomból dédszüleimet és azok összes gyermekét (nagyapámat leszámítva) holtnak nyilvánítottam. A kárpátaljai apai nagyanyai mártírokat nem tudtam, mivel a bíróság nem tudta azt elfogadni, hogy mivel a dédapám 1893-ban született, ezért az ukrán állami anyakönyvekből hiteles anyakönyvet nem tudtam előállítani, az izraelita anyakönyvek létét pedig a levéltár tagadta (állampolgársági bizonyítványának fotója, munkakönyve megmaradt, tehát azért volt bizonyítékom). Így levéltári igazolást sem tudtam hozni, illetve nem fogadta el nagyanyám és annak testvérei tanúvallomását atekintetben, hogy volt egy Piroska nevű húguk, akinek a születési anyakönyvét ugyancsak nem tudtam beszerezni Ukrajnából. Lényegében tehát hazai adminisztratív okok miatt a dédapám elvileg még ma is él... Ezek mellett nagyjából hatvan közeli hozzátartozóra tettem tanúvallomást a Yad Vashem Intézetnél, így emléküik megmarad.

Még egy érdekesség: apai nagyapám áldozatul vált testvérei közül egyet találtam meg a Nemzetközi Vöröskereszt Bad Arolsen-i levéltárában meglévő anyagok alapján. Ő volt Tibor, akiről a nevet kaptam.

		SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES INTERNATIONAL TRACING SERVICE INTERNATIONALE SUCHDIENST	
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
EXTRAITS DE DOCUMENTS Informations obtenues par les informations recueillies existant actuellement ou les renseignements obtenus ultérieurement par le Service International de Recherches de la Croix-Rouge Internationale. Résumés de la documentation de la Croix-Rouge Internationale de la période du 1er janvier au 31 décembre 1944.		EXTRAITS FROM DOCUMENTS Information obtained by the information collected or the information currently existing or the information obtained subsequently by the International Tracing Service. Summaries of the International Tracing Service documentation of the period from 1 January to 31 December 1944.	
STURMABTEILUNG - ASSFAG Der Angehörige des Leutnants Dr. Fritz Sturmer, 1. Weltkrieg, nachweislich eingetragener Leutnant, ist nicht mehr in der Armee.		STURMABTEILUNG - ASSFAG The member of the Lieutenant Dr. Fritz Sturmer, 1st World War, definitely registered lieutenant, is no longer in the army.	
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002
Name: WILGAMANN Date of Birth: 1907 Date of Death: 1942	File No.: 1 890 072	Date Recd.: 03/25/99	Date Printed: 22nd May 2002

Mindeközben anyai oldalról is rengeteg dolog derült ki. A legmeglepőbb az volt, hogy igen sok művész származott a zalai jobbágy családból: színészek, képzőművészek, írók, költők. Rengeteg levelet kaptam mindenfelől, mindenki beszámolt az életükről. Kiderült, hogy egy családi ág nemesi bizonyítékokkal rendelkezett, de egy tragédia miatt az iratok elvesztek. Történt ugyanis, hogy a család fiú tagja emigrált az NSZK-ba, testvére és szülei itt maradtak. Az itt maradtak elhunytak, a nyugatnémet örökös nem örökölhette, így a hagyaték az államra szállt. Megpróbáltam Keszthelyen a hagyatéki eljárással kapcsolatban valamit tenni, de adminisztrációs és jogi problémákra hivatkozva mindig elutasítottak. Egy idő után ráunt erre a hazai szokásra a németországi rokon és nem válaszolt. Valahol pedig ott kell lenniük állítólag címereknek, okleveleknek.

[illegible]

1998 és 2001 között

Az 1998. év végén megismerkedtem feleségemmel, akinek holland, német, cseh, sváb és izraelita ősei vannak. Mivel erre az időre már nagyjából elkészültem a saját családfámmal (gondoltam én ezt akkor), nekiláttam feleségem családfájának is. Ebben nagyon nagy segítséget jelentett, hogy akkoriban a TV3 televíziónál dolgoztunk, és a televízió székháza a mormon egyház kutatóhelyétől néhány száz méterre volt, és akkoriban mindig volt hely, ingyen lehetett korlátlan mennyiségű filmet rendelni, ami meg is érkezett. Így történt, hogy 1999-ben az év folyamán sikerült a francia forradalomig kikutatni feleségem családfáját (Sittard és környéke, Maastricht mellett, Limburg tartomány, ahol azonban az „őskáosz” fogadott: névváltozatok rengetege, megváltozott naptárrendszer, össze-vissza vezetett bejegyzések).

Sittard és környéke

Ekkor írtam egy levelet a limburgi levéltárnak, hogy tudnak-e bárhogy segíteni. A válasz abszolút döbbenetes volt: akkoriban halálozott el egy holland komikus, aki nagyon népszerű volt és innen származott. A tartomány úgy határozott, hogy megbízott egy levéltárost, készítse el az elhunyt és az özvegy családfáját, mintegy ajándékként. Kiderült, hogy az özvegy dédszülei a feleségem ősei voltak, így az egész (!) holland családfát a levéltáros már éppen készítette. Felvettem vele a kapcsolatot, kiderült, hogy szinte teljes egészben helyálló, amit a francia forradalomig elkészítettem. Az ezt megelőző időszak családfáját a holland levéltáros velem konzultálva készítette el. Ebből adódóan a feleségem holland ősei általában mind megvannak a könyvben a 15-16. században is.

Számos hihetetlen levélváltásban volt részem. A fent említett levéltárossal együtt (én itt Budapesten, a mormonoknál) pl. nem találtunk egy ősmamát megszületni. Ekkor írtam egy levelezőlistára,

ahonnan néhány óra múlva érkezett egy válasz Indonéziából (ide vándorolt ki ez a holland ember), hogy ő a svédországi holland konzuli iratokkal foglalkozik, és Stockholm konzuli anyagában szerepel a keresett mama születési anyakönyve. Valóban, Stockholmban született az ősmama, mert a szülők textilkereskedők voltak, és épp üzleti úton voltak Svédországban, amikor a szülés megindult. Erről a témáról később írok még röviden.

Feleségem többi családi ágának kutatása egyrészt a Magyar Országos Levéltárban, másrészt a Budapest Főváros Levéltárában (még a belvárosban) történt, illetve a cseh-német vonal tekintetében a feleségem nagyapja által összegyűjtött adatokat kezeltem, ez utóbbit kevés sikerrel. (A cseh-német adatokat 2011-ben sikerült pontosítani és végigvezetni, amikor az adott terület – határterület – anyakönyveit digitalizálták, és felkerült az internetre.)

2000. szeptember 2-án a Magyar Nemzetben számoltam be az aktuális kutatásaimról, eredményekről.

2001 és 2004 között

2001-ben nősültem, esküvői ajándékunk a szüleinknek egy kétkötetes családfa volt, ahol – az akkori információk szerint – a feleségem ágán bejött egy Julik/Gulik grófi vonal, így a családfa a középkori uralkodókkal kibővülve került elkészítésre. Ez az állapot azonban nem sokáig tartott, az esküvő után nem sokkal értesített a holland levéltáros, hogy gond van, mert az 1670 körül született ős, akinek a családfája belefutott a grófi vonalba, valójában helytelenül került be a családfába. Ugyanabban az évben és hónapban született egy ugyanolyan nevű lány, és az összes körülmény megvizsgálása alapján (magyarul a lányok házasságainak és gyermekeinek beazonosítása) egyértelmű, hogy a feleségem a másik lánytól származik, akinek viszont nincsenek arisztokrata ősei. Elfogadtam a váratlan hírt, azóta sem találtam meg a kapcsolatot a Julik-vonalhoz (elég sok törvénytelen, de nyilvántartott gyermek született a grófi házban), és 4-5 olyan család van a feleségem ősfájában, amelynél gyanús, hogy a kapcsolat fennállhat. Ki tudja, talán a jövőben ez is kiderül.

Visszatérve 2001-re, a házasságkötés után születtek a gyerekek, és nagyon úgy nézett ki, hogy a családkutatásaimnak atekintetben vége van, különösen új dolog nem derülhet ki. A kutatásokat folytattam, apróbb eredményeket tudtam felmutatni igen jelentős munkabefektetés árán. Ekkor mélyültem el a Zala megyei egyházlátogatási jegyzőkönyvekben és minden más olyan iratban, amitől újabb adat, információ várható lett volna. Talán ez volt az az időszak, amikor a levéltári struktúrát mélyebben megismertem, hiszen mindenfelé mentem, amerre csak iratokat láttam.

2003-ban a Budapest Főváros Levéltárában adatokra bukkantam apai dédapámmal kapcsolatban. Az adatok házassági problémákra és büntetőügyre utaltak, melynek részleteit könyvemben írom le részletesen. Itt érdekességgként közlöm a Markó utcai fogház rab-törzslapját dédapámról (aki sze-

rencsétlen sorsa miatt orgazda-jellegű tevékenységből tartotta el magát és családját 1919-1920 körül).

1. Vezeték és keresztnév: <i>Waldmann Mór</i>	
2. Nefeláni álnév: _____	
Személyleírás:	
Nyitólév: <i>1874</i>	Honföld: <i>Magyarországi Királyság</i>
Foglalkozás: <i>gyógyász</i>	Személyiség: <i>szelíd</i>
Testvérek: <i>három</i>	Bajsz: <i>gyors</i>
Állás: <i>halász</i>	Állat: <i>házi</i>
Arca: <i>halász</i>	Orv: <i>halász</i>
Haj: <i>szürke</i>	Státusz: <i>új</i>
Személyi viszonyok:	
Születési hely, év, hónap és nap: <i>Miskolc 1874. 11. 16.</i>	Halál hely: <i>Budapest</i>
Utolsó lakóhely: <i>Sopron</i>	Halál év: <i>1919</i>
Anyjének: <i>Magyar, b. német</i>	Anyjének: <i>Magyar</i>
Változat: <i>1874</i>	Közlöny: <i>34. K. 21. e.</i>
Család állapota: <i>Magyarországi Királyság</i>	Értelmiség: <i>szelíd</i>
Születési hely: <i>Magyarországi Királyság</i>	Anyjének: <i>Magyar</i>

Visszatérve feleségem holland családjára is, elmondhatom, hogy a személyes kapcsolat olyan gyümölcsözővé vált, hogy híre ment a történetnek, és több újságcikk is megjelent a témában. Csatolok itt egy részletet az egyik cikkből, ahol megemlítenek:

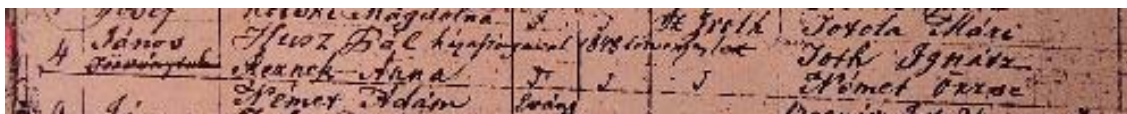
Anyai nagyanyámmal kapcsolatban 2003 őszén sikerült egy nagyon érdekes családi történetnek a végére jutni, ez pedig a Hock család története volt, amit három évig kutattam, ezért talán érdemes egy rövidített változatban közreadni: Hock János dédszülei, Haag József és Papperger Éva valamikor 1730 előtt vándorolt be Magyarországra, és Hosztóton telepedett le. Fiuk, Hauk András (1708-1780) a szülői házat 1730 körül hagyta el, és ekkor vette feleségül Gyömörön a helyi születésű

Török Évát (1711), majd Gyömörőről átköltöztek Rendeke, ahol megszületett Hauk Ferenc 1745-ben. Hauk András és családja elhagyta Rendeke 1745 nyarán/1746 tavaszán, és Óhídon kezdett tanítóskodni. 1746. október 8. napján még Óhid környékén élt, de 1757-ben már Kapolcson tanított és élt családjával, ahonnan elvándorolt, és 1771-ben Óbudaváron telepedett le. Itt halt meg 1780-ban. Fiának, Hock (Haag) Ferencnek a sorsát nem ismerjük 1757 és 1783 között, de azt tudjuk, hogy 1783-ban Barnagon feleségül vette Riger Katalint, majd első gyermekük születését követően elköltöztek Szentjakabfára, ahol további kilenc gyermekük született. Valamivel később családjával Balatonhenyére költözött, ahol előbb megszületett Hock János és még egy gyermek, Terézia. Ez a Hock János 1827-ben Halimbán feleségül vette Nagy Juliannát, majd 1828 évben már Kislődön éltek. 1828-1836 között elvesztettem a nyomát, de csak addig, amíg iskolamesterként meg nem jelent Hegymagason, magával hozva atyját, Hock Ferencet és anyját, Riger Katalint. (Hock Ferenc 98,5 évesen Hegymagason hal meg 1843-ban, ez valóban így van, mert születési bejegyzése is megvan.) Hock Jánosnak Hegymagason öt gyermeke született, azonban valószínű, hogy ezt megelőzően is voltak még gyermekei, esetleg ezt követően is. Fia, Hock Imre (1847-1894) még Hegymagason élt, ám ennek lánya Hock Mária (1873-1927) már Tapolcára költözött. Itt született meg anyai nagyanyám, Moór Rozália (1914-1999).

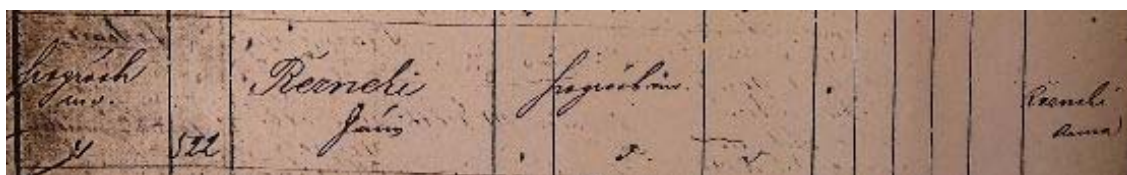
Anyai nagyapám egyik ősének története is ugyancsak érdekes. Itt is évekig tartott a kutatás, így erről is szívesen megemlékezem: Husz (Rezneki) János (*Zalaszentgrót, 1849. febr. 4. †Zalaszentgrót-Kisszentgrót, 1932. márc. 26.) történetéről van szó: "Reznek" néven született mint törvénytelen gyermek. A születési anyakönyvben utólag áthúzták a törvénytelen megjelölést, és beírták, hogy házasságkötéssel került törvényesítésre. Az 1871. évi sorozási iratok szerint Szentgrót községben sorozták be a következő adatokkal: „*REZNEKI János, aki Szentgrót községben született 1849-ben, kinek anyja REZNEKI Anna, akinek a lakóhelye ismeretlen, testi nagysága 60 hüvelyk (kb. 152,4 cm!), mellmértéke 31, minősítés gyenge, visszahelyezendő*”. Eszerint az 1871. évi sorozásakor még Reznek néven sorozzák, azonban az 1874. évi esküvőjén már Husz néven szerepel. Nyilvánvaló, hogy az anyja férje – Husz Pál – ezen időpontok között törvényesítette, amit az anyakönyvben „hamisan” úgy tüntettek fel, mintha a törvényesítést a "szülők" 1848. évi házassága eredményezte volna. A "szülők" házassági bejegyzése nem került elő, ez azonban biztosan megkötött, mivel Husz János törvényes féltestvére 1851 januárjában megszületett. Az apjára vonatkozó feltevés alapját képezte Husz János leszármazottainak több generáción át kimagasló intenzitással érvényesülő domináns sötét bőrszíne, szemszíne, alacsony termete, erős testfelépítése, mediterrán koponyaformája és lelki alkata. A feltevés pedig a következő: 1848 tavaszán a Kress svalizsér (könnyűlovass!) csapatai közül fél századnyi itáliai katona állomásozott Tapolcán Rezneki-Husz János (42) fogantatásának időpontjában. (1848. március 27-én Csillagh alispán felszólította a főszolgabírókat, hogy tegyenek jelentést Zalaegerszegre, hogy milyen létszámú és erejű császári, királyi katonai csapat állomásozik az egyes szállásházakban.) Egy másik katonai forrás szerint 1848. év elejétől július 1. napjáig Szalabéren (ma Zalabér) állomásozott az alezredesi 1. század. Ha rápillantunk a térképre, láthatjuk, hogy Zalabér ma szinte összenőtt Szentgróttal, közúton 5-8 km a távolság a két település között. A fentiek alapján –

tekintettel Husz (Rezneki) János történetére – Palasso Giovanni (szállásmester) vagy valószínűleg valaki más a Zalabéren 1848 tavaszán és nyarán megszállt báró Kress Károly altábornagy által vezetett lombardiai 7. számú könnyűlovas ezred századából származhatott az apa. A „mediterrán” eredet antropológiailag is igazoltnak tekinthető ezen az ágon, erre vonatkozóan hosszú családi kutatást, kérdőívezést hajtottam végre.

1849

1872

Végezetül 2004-ben, mivel elég sok adatot tudtam összegyűjteni az apai családomról, és közelgett Édesapám 60. születésnapja, gondoltam, írok neki egy novellát. A novellából novellák lettek, majd egy könyv, melynek a lezárt kéziratát születésnapjára ajándékként át is adhattam neki nyáron. A könyv később, 2006-ban jelent meg, lásd ott.

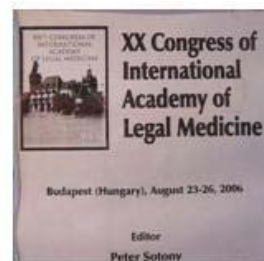
2004 és 2006 között

Ezen időszakon belül két nagyon fontos esemény zajlott: egyrészt 2006-ban sikerült megjelenítenem az Édesapámnak írt könyvet (az utómunkálatok kb. egy évig tartottak), a könyv címe: *Sára, Hágár és Mária fiai*. Waldmann Tibor írói álnéven írtam, az apai férfiág történetét írja le sok-sok generáción keresztül. Az utolsó néhány generáció alaptörténete valós (a *Családtörténet határok nélkül* is ezeket az adatokat tartalmazza), az azt megelőző generációk története fiktív, de a történelmi események valóságok. Sok generáción keresztül mutatom be a zsidóság történetét Európában. A könyv címe nehezen megjegyezhető, de beszédes: a regénybeli ősök hol keresztény, hol muszlim, hol „pogány” feleségeket vesznek el, majd mindig visszatérnek a zsidó hitre, akár évtizedek múltával is. Ennek a célja az volt, hogy leírjam a népek keveredését, és zsidóknak, keresztényeknek valamint muszlimoknak bemutassam a többi vallás hitelveit, ugyanis sokat idézek az Ószövetségből, Újszövetségből és a Koránból. A Nők Lapja könyvajánlójába bekerült a könyv, és nem túl nagy példányszámban el is fogyott. A könyv folytatását is elkezdtem írni, mely ugyanennek a történetnek a női oldalát írta volna le. 2004 novemberében azonban történt valami, ami minden más tevékenységetől elfordított, és a *Családtörténet határok nélkül* című könyvem megszületéséhez vezetett.

2004 novemberében a Budapest Főváros Levéltárában üldögéltem a kis könyvtárban, várva a kikért iratokra. Ekkor eszembe jutott a családi legenda, miszerint Beck nevű dédanyám családi neve eredetileg Salamon volt, de egy gyermektelen Beck báró-gróf (bárónő-grófnő) birtokán éltek, aki megkérte a családot, hogy vegyék fel a nevét, hogy az ne menjen feledésbe... A történet minden szempontból problémás volt és hihetetlen, ezért addig nem is nagyon foglalkoztam vele. Ekkor az iratokra várva megnéztem, hogy volt-e Beck főnemesi-nemesi család (akkor), illetve kideríthető-e, hogy hol voltak birtokai. Ekkor villámcsapásként ért a felismerés, a források szerint Kántorjánosi a bökönyi Beck család birtoka volt. A szóban forgó Beck őseim ezen a birtokon éltek!

Ezután kezdtem el a kutatást a témában, itt csak utalni szeretnék a fontosabb állomásokra: 2004 decemberében visszaigazolást kaptam a bökönyi Beck családdal kapcsolatos adatokra vonatkozóan, majd 2005-ben végig a témát kutatva végül megjelent egy publikációm a Herman Ottó Múzeum XLIV. évkönyvében *Barabás Miklós „Degenfeld Család” című festményéről* címmel. A kutatás folyt tovább, majd 2006. március 30-án a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság soros ülésén előadást tartottam *Egy magyar mágnás és egy magyar zsidó család genealógiai összefüggései* címmel. 2006. augusztus 23-26. között tartották Budapesten a „XX Congress of International Academy of Legal Medicine” kongresszust (kb.: Nemzetközi Orvosszakértői Kongresszus), ahol az „esetem” előadásra került (publikálva: Medimond Kiadó, Bologna, Olaszország). Ezt követően is elhangzott a kutatás egy területe tudományos előadásokon, és értesüléseim szerint 2012 tavaszán Dublinban került sor egy következő orvosszakértői előadásra, ahol említésre került a téma.

A fő kutatás mellett természetesen nem hanyagoltam el az egyéb kutatásaimat sem, itt is rendkívül érdekes események történtek, pl.: a Yad Vashem Intézet adatai között kutatva döbbenten találtam rá dédapám 1944-ben egész családjával elpusztított nővérének bejelentő lapjára, melyet a lánya (!) nyújtott be. Egészen elképesztő dologról volt szó, hiszen nagyapámnak sem testvére, sem unokatestvére nem maradt, és a bejelentő mégiscsak egy unokatestvér volt, aki ma is szerepel az újpesti zsidó hitközség mártírjai között. Sikerült kinyomoznom a megfelelő címet, és valóban beigazolódtott a csoda, nagyapám 1944-től eddig halottnak hitt unokatestvérének fiával beszélhettem Izraelben. Sajnos az édesanyja (nagyapám unokatestvére) már akkor is Alzheimer-kórban szenvedett és nem lehetett vele kommunikálni (még ma is él), így csak egymásnak tudtunk örülni: a megtalált fiú beszámolt arról, hogy édesanyja szerint az összes rokona odaveszett, ezért soha nem is kereste őket. A kapcsolatot azóta is tartjuk.

2006 és 2012 között

A tárgyban időszakban folyamatosan készítettem a családfát, a szócikkeket, munkám nagyon hosszúra nyúlt. Az első időszakban a főbb vázak készültek el, aztán szépen minden irányban haladtam tovább, majd egy idő után a szócikkeket is kezdtem bővíteni, és levéltárakban, kéziratárakban kutattam úgy Budapesten, mint vidéken és külföldön.

2011. április 19-én *Ősjegyzék* címen az Artisjus szerzői jogvédelme alá helyeztem, majd szerződést kötöttem a Heraldika Kiadóval a megjelentetésre. Tíz hónap megfeszített munka eredményeként végül 2012. március 15-én megjelent a *Családtörténet határok nélkül* című könyvem (I-II. Heraldika Kiadó, Budapest, 1266 oldal).

A könyvről (többek között) itt lehet olvasni:

<http://www.macse.org/society/hirek.php?id=39>.

Könyvről

A könyvben megjelenő nemesi vonalhoz vezető alapgondolat

A könyv megjelentetésének legfőbb oka az volt, hogy az általam kidolgozott teljes ősfát a velem azonos ősökkel rendelkező nemes a sajátjának tekintheti, illetve a történészek és a történelem iránt érdeklődők jelentős új információkhoz juthatnak a könyv által.

Beck rokonságom egymástól, nyelvtől, földrajzi tartózkodástól és időtől függetlenül a következő történetet mesélte a családi név eredetével kapcsolatban:

„... valamikor nem Beck volt a család neve, hanem Salamon, de valamilyen Beck bárónak vagy grófnak (grófnőnek) nem maradt utóda, és a nevét (mivel szerette a családjukat) a családnak adta ..., valami főispán volt, és a birtokán éltünk. Aki felvette a nevet, az valami intézője lehetett az uraságnak. A Beck család egyébként gazdag volt.”

A történet elég hihetetlennek tűnt ahhoz, hogy hozzákezdjek a kikutatásához. Itt könyvem második részének vonatkozó fejezetéből közlök egy rövid kivonatot:

Anyakönyvek és ezek problémái

I. Halotti anyakönyvek

Beck József (38) tarpai halotti anyakönyve szerint:

1919. október 4-én, 65 évesen halt meg, tehát 1854-ben születhetett

apja: Beck Herman (76) (Beck József halálakor még él)

anyja: **Róth Anna** (†)

felesége: Fischer Eszter (férje halálakor még él)

Beck Hermanné **Krausz Anna** beregszászi polgári halotti anyakönyve szerint:

1919. május 8-án, 85 évesen halt meg, tehát 1834-ben születhetett

Apja: Krausz Izrael (†)

Anyja: ismeretlen (†)

Beck Herman (76) polgári halotti anyakönyve szerint:

1920. május 19-én, 90 évesen halt meg, tehát 1830 körül születhetett,

apja: Beck József (†)

anyja: Salamon Mirjam (†)

felesége: **Krausz Anna** (†)

Legfontosabb következtetés: A fenti három anyakönyv ellentmondásban áll egymással, mivel Beck József anyja és az apa, Beck Herman felesége két különböző személy.

Halotti anyakönyvi kivonat.

Berecz

vármegye.
város.

Folyt- szám	A bejegyzés idője (év, hó, nap)	Az el- halott név (v. né, any. apjának név)	Az elhalt				Az elhalott helye, ha az el- halott nem az elhalt helyén	A halál oka
			családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakohelye	való- színű kor	éle- kor	házastársának családi és utóneve	utóneve családi és utóneve	
79.	1919 október 5.	Beck József Károly Józa.		65 éves	Beck József Károly	Beck Herman néhai Róthy Emma		szívinfarktus

1860	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
Május	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
10	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
187	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József

1879	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
május	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
9	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József
187	Beck Herman	90 éves	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József	Beck József

II. Születési anyakönyvek

A kisvárdai anyakönyvi kerületben, Gyulaházán 1854. augusztus 10-én Beck Herman-nak és Krausz Annának születik egy Katalin nevű gyermeke, viszont nincs bejegyezve sehol sem Beck József születése.

Beck Herman gyermekei, (véltető) születési sorrendben:

József	1852/53 – teljesen hiányzó adat
Katalin	Gyulaháza, 1854.08.10., anyakönyvi adat
Lajos	Beregszász, 1855/59 körül (feltételezés, hiányzó adat)
Mária	Beregszász, 1861/62 körül (feltételezés, hiányzó adat)
Hanna	Gyulaháza, 1863.05.03.
Sámuel Salamon	Gyulaháza, 1865 körül
Hersko	Gyulaháza, 1867.07.19.
Heinrich	Gyulaháza, 1876.09.15.
Móric	Gyulaháza, 1878.12.26.

Legfontosabb következtetés:

- a) hiányzik Beck József születési bejegyzése,
- b) Beck József nem születhetett 1854-ben, hiszen akkor Katalin született.

III. Esketési anyakönyvek (Beck Herman és Beck József)

III.1. Beck Herman (76) és Krausz Anna esketési anyakönyvei

Az első házasságkötés

Házasságkötés helye: Kisvarsány (Varsán)

Házasságkötés ideje: **1852. május 20. *** / 5612. SIVAN 2. / csütörtök

Férj neve: **Salamon Herman** (16 éves), tehát kb. 1835/36-ban született

Foglalkozása: leginkább a „házaló” (handler) szóra hasonlít

Lakik: Jánosi (Kántorjánosi), 112 házhely

Apja: Salamon J.(ónás) /lásd: 1848. évi zsidó összeírás részletezésénél/

Anyja: Marie

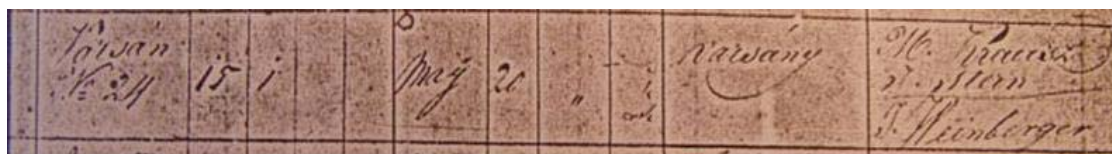
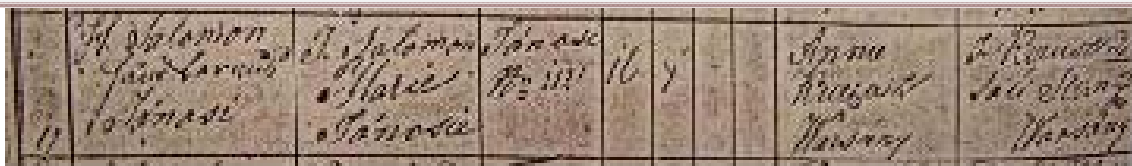
A szülők (is) Jánosiban laknak

Feleség neve: **Krausz Anna** (15 éves!), tehát kb. 1836/37-ban született

Apja: I. vagy J. Krausz /lásd.: 1848. évi zsidó összeírás részletezésénél/

Anyja: Sali Stern (azaz Stern Sarolta)

A szülők Warsányban laknak.

A második (!) házasságkötés

Házasságkötés helye: Kisvarsány (Varsán)

Házasságkötés ideje: **1853. május 20.** /5613. IJAR 12. / péntek

Férj neve: **Salamon Herman** (16 éves), /mint egy évvel korábban!/ NÖTLEN

Foglalkozása: „Handelsman”, azaz kereskedő

Lakik: Jánosi (Kántorjánosi), 26 házhely

Apja: Salamon J

Anyja: Klein Marie.

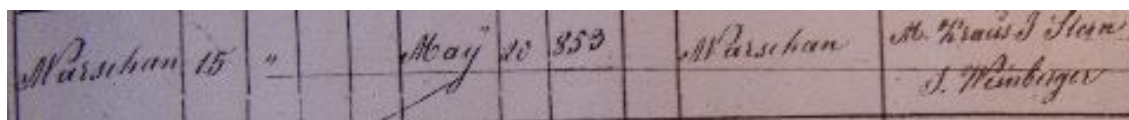
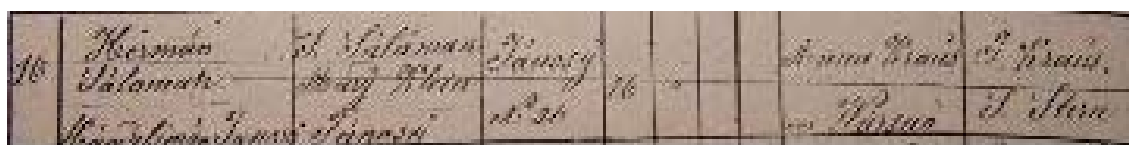
Szülők mindketten Jánosiban laknak

Feleség neve: **Krausz Anna** (15 éves !), /mint egy évvel korábban!/ HAJADON

Apja: I. vagy J. Krausz

Anyja: S. Stern

Szülők mindketten Warsányban laknak.

Kizárásra került, hogy a két házasság ugyanaz lenne.

Legfontosabb következtetés: Mivel a második házasságot a felek megkötötték, és különös tekintettel arra, hogy a második házasságkötéskor (is) hajadon és nőtlen volt a menyasszony és a vőlegény, az következik, hogy az első házasság (különféle izraelita egyházi vagy civil érvénytelenségi

okok miatt) érvénytelen volt, mert ha érvényes lett volna, akkor a feleknek elválnak kellett volna lenniük.

III.2. Beck József (38) és Fischer Eszter (39) esketési anyakönyve

4. lap 2. sorszám Mezőtarpa, 1879. február 11.

Eredeti formájában szerkesztve:

	Szül. helye	Szülei	Állapota	Felmutatott igazolvány
FÉRJ ADATAI:				
	Gyulaháza			
	tanuló	Beck Hermány	izraelita	
Bek József	(tanuló/tanula?)	gazdálkodó	24 éves	a kisvárdai szolgabíró által kiállított igazolvány,
	Gyulaháza	Chaje	nőtlen	1875 I/II
	(lakos)			
FELESÉG ADATAI:				
			izraelita	
Fischer Eszter		Fischer Ignác	18 éves	
Tarpa	Mezőtarpa	kereskedő	hajadon	

Tanúk és esketők:

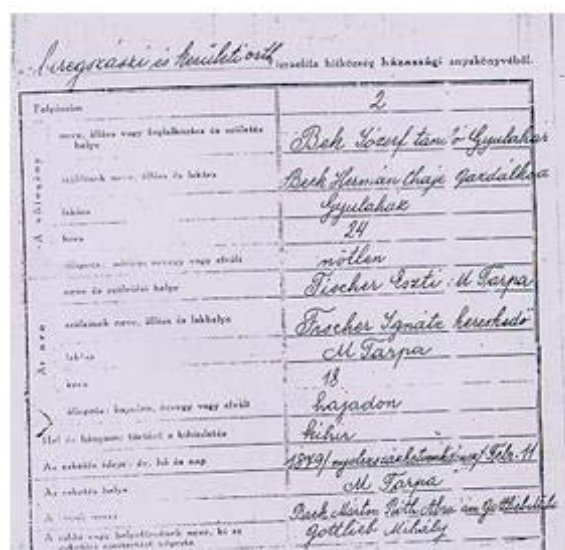
Beck Márton

Beck Márton még Salamon Mártonként született Bulyban 1830-ban, ő Beck Herman bátyja volt, így Beck József legidősebb nagybátyja.

Róth Ábrahám

Gottlieb Mihály

(tanú és eskető is)

Legfontosabb következtetések:

- a) A vőlegénynek, Beck Józsefnek (38) nincs születési anyakönyvi kivonata, mivel a szolgabíró okiratával igazolta magát.
- b) A házasulók anyjának nevét nem jegyezték be pontosan (Chaje bárki lehetett, ez az anya héber neve volt).
- c) Három tanú vett részt a szertartáson a szükséges (azaz elégséges) kettő helyett.

Az 1848. évi Conscriptio Judeorum (zsidóösszeírás) legfontosabb adatai**Kisvarsány, 1848**

Az 1848. évi Szabolcs megyei összeírás szerint Kisvarsányban Krausz Izraelnek (Kisvarsány, 36) és Sárinak (Stern Sarolta, Pócspetri, 35) volt egy 12 éves Hani lányuk, aki ezek szerint 1835/36 körül születhetett. A Salamon Hermannal (76) kötött házassági anyakönyvei ismeretében állíthatjuk, hogy ő volt Krausz Anna.

Kántorjánosi, 1848

Az 1848. évi Szatmár megyei összeírás szerint Kántorjánosiban a Bujból haszonbérliként bevándorolt, 1848-ban 56 éves (Bujból jött, letelepedett) Salamon Jónásnak (152) volt egyedül Herschli, azaz Herman (76) nevű fia, aki az összeírás szerint 1833/34-ben született.

Figyelembe véve az 1848. évi zsidóösszeírás és a házassági anyakönyvek tartalmát, láthatjuk, hogy Beck Herman (76) korábban ismertetett halotti anyakönyvében egyértelmű (tudatos) elírás történt:

	1848 évi zsidóösszeírás	Salamon Herman házasságkötésénél	Beck Herman halálakor
Apja	Salamon Jónás	Salamon J	Beck József
Anyja	Nincs beírva, elhunyt (?)	Klein Marie (Mirjam)	Salamon (!) Mirjam
Életkora	1833/34	1835/36 ill. 1836/37	1830

A tudatos elírás oka az lehetett, hogy nem tudták törvényesen igazolni a Salamon-Beck névcserét, de mindenki tudta, hogy Hermannak szülői Salamon rokonsága volt, így (hogy mindenkinek „jó” legyen) az édesanyát nevezték el Salamon családbelinek. A névváltoztatás illegális volt, arra nem kaptak engedélyt, nem szerepelnek a lajstromban.

Beck József születési időpontjának számítása**I. Tények**

1. Beck (Salamon) Hermannak (†1920) 1852-től haláláig nem volt más felesége, csak Krausz Anna (†1919), előtte sem, mert nőtlenként házasodott.
2. Beck (Salamon) Herman és Krausz Anna kétszer házasodott (1852.05.20. és 1853.05.20., mindkét alkalommal nőtlenként és hajadonként, azonban adatok változtak: házszám, foglalkozás és a szülőknél is más adatok kerültek megadásra, tehát nem ugyanazon házasság két bejegyzéséről van szó).
3. Beck Józsefnek nem volt születési anyakönyvi kivonata (1879. évi házassági anyakönyvben bejegyzetten egy 1875-évi alispáni igazolással házasodik).
4. Beck József jogállása szerint érvényes házasságból származott (legalábbis ennek ellentmondó irat nem került elő).
5. Bediktált életkorok esetében a *betöltött* életkor bemondását valószínűsítjük (pl.: 1919-ben 65 éves, az azt jelenti, hogy 65 betöltött évet élt).

Bediktált életkorok forrásai szerinti születési időpont:

- a) 1879. évi esküvő adatai szerint: 1854.02.11. – 1855.02.11. között
- b) Beck Gizella születése (1882) (ut.bej.: 1903-ból) szerint: 1855.01.21. – 1856.01.21. között
- c) Beck Laura születése (1896) szerint: 1853.03.31. – 1854.03.31. között
- d) Beck Szeréna születése (1901) szerint: 1854.05.28. – 1855.05.28. között
- e) Beck Izidor születése (1902) szerint: 1853.11.14. – 1854.11.14. között
- f) Beck József halotti anyakönyvi kivonata (1919) szerint: 1853.10.04. – 1854.10.04. között
- g) Vélt sorozás 1875 évből: 1853. február – 1854. február között

6. két elveszületés között a gyermekágyi lázat és a terhesség időtartamát figyelembe véve minimális 1 évvel számolunk.

II. Beck József (38) születésének legvalószínűbb időszaka és a születésre kizárt időszakok

Amennyiben a bediktált adatokat grafikonon ábrázoljuk, a legnagyobb átfedést 1854 első felére kapjuk, tehát a Beck József által bediktált adatok szerint ekkor kellett volna születnie.

Eszerint:

- a) Beck József (38) törvényesen nem származhatott Beck József Beck Hermantól és Krausz Annától 1854. februárjáig (második házasság időpontja † hét hónap).
- b) Beck József (38) biológiailag sem származhatott Krausz Annától 1853 novemberétől 1855 áprilisáig (mivel akkor Beck Katalin nem születhetett volna 1854. augusztus elején, illetve legalább 7-8 hónap kellett volna Katalin születése után az új születéshez).

Legfontosabb következtetés: Beck József (38) törvényesen nem származhatott Beck Herman és Krausz Anna házasságából legalább 1855 áprilisa végéig, de inkább 1855 őszéig, noha irata szerint 1854 első felében kellett volna születnie.

Mivel Katalinnak csak a születési bejegyzését ismerjük, de későbbi sorsa ismeretlen, feltehető, hogy gyermekként elhunyt, így „átadva” születésének évét Beck Józsefnek.

A nemesi Beck család

Megvizsgáltam, hogy Beck vagy Bek(k) nevű báró vagy gróf élt-e Magyarországon az időszakban, és ha igen, voltak-e birtokai a Salamon család lakóhelye, Kántorjánosi közelében.

A források alapján megállapítható, hogy Beck báró (gróf) ebben az időszakban nem élt Magyarországon, élt viszont egy „bökönyi” Beck (Bekk, Bek) család Szabolcs vármegyében, akiknek Szatmár és Bihar megyékben is volt néhány birtoka. A helyi források egyébként báróként nevezték meg Beck Pált. (154)

Mivel a bökönyi Beck család nem volt sem báró sem gróf, ezért azt vizsgáltam, hogy volt-e bárói-grófi családban érdekeltsége.

Beck családnak grófi-bárói érdekeltsége két család esetében kerülhet említésre: Beck Pál (154) két lánya két grófhhoz ment feleségül: Beck Paulina gróf Degenfeld-Schonburg Imréhez, Beck Amália pedig osdolai gróf Kuun Gergelyhez.

Miután láttam, hogy a Salamon család kapcsolatban állhatott a Beck családdal, azt kellett vizsgálnom, hogy férfíagon kihalt-e a bökönyi Beck család, hiszen a családi legenda szerint a „grófnak-bárónak” nem maradt leszármazottja (akkori fogalmak szerint értsd: férfi örököse).

Bökönyi Beck Pál (154) királyi tanácsos idősebb lányát, Beck Amáliát (77) 1819. november 19-én fiúsította, és csak egy leánytestvére maradt, Paulina. A fentiek alapján a bökönyi Beck család az akkori fogalmak szerint „kihalt”, ami megfelel a családi legendának, mely szerint Beck bárónak vagy grófnak (grófnőnek!) nem maradt utóda.

Szakértői vélemények

Több szakvélemény került felvételre, mely részletesen leírásra került könyvem második részében, ezért ide csak a számomra döntő (kilencedik) szakvéleményből idézek:

„Eszerint a jobb kéz II-es, III-as, IV-es, V-ös ujj ábrája nagyfokú, a bal kéz III-as, IV-es, V-ös ujj ábrája kislefokú hasonlóságot mutat Dr. Várkonyi Sándor és Tisza István leszármazója vonatkozásában. A mintairányítottság, a genotípus egyező, a TRC és KI-index értékek szoros egyezést mutatnak. A bal tenyér fővonalának lefutása egymáshoz közelálló.”

A Q-sávval értékelt kromoszóma polimorfizmusok közül kiemelendő a 13., 22. kromoszómák szoros egyezése, a 14-es kromoszóma teljes egyezése. (Az egyik 21. kromoszóma is hasonlóságot mutatott a két mintában.)

A leírt hasonlóságok – különösen az ujjlelenyomat-vizsgálati eredmények és a kiemelt kromoszómákra tekintettel – rokonságot "feltételeznek".

A rokonság pedig (lásd könyvemben) úgy tűnik, hogy kizárólag Beck Amália részéről állhat fenn, pontosabban ő az, akitől származunk „kell” ahhoz, hogy a szakvélemények helyesek legyenek.

Miben tér el a könyvem a már megjelent családtörténeti könyvektől?

A könyvem véleményem szerint – összhangban a könyv ajánlójával – a következők miatt jelent újdonságot:

- a.) Magyarországon nem jelent meg általánosan használható, teljességre törekvő ösjegyzék.
- b.) A könyv lexikonként is használható (mellékletek, életrajzi adatgyűjtemények).
- c.) Sikert több esetben még feltáratlan genealógiai kapcsolatokat kimutatni, melyek az eddig sokak számára érthetetlennek tűnő történelmi eseményeket magyarázzák meg.
- d.) A könyv tartalmaz egy – a magyar genealógiába szervesen beépülő – komplett európai genealógiát, mely egy igen komolyan ellenőrzött internetes adatbázis felhasználásával készült.
- e.) Igyekeztem vitaindító módon is felvállalni az egyes problémák megoldását.
- f.) A kutatók kedvéért alternatív ősfákat is közöltem.
- g.) A könyvben az oklevélszövegeket annyira egyszerűsítettem, hogy azok élvezhetőek legyenek a laikusok számára is.
- h.) A második kötet genealógiai kézikönyvként is használható.
- i.) Különleges része a könyvnek a genealógiai kutatást elősegítő orvosszakértői vizsgálatok leírása.
- j.) Szakítottam a hagyományos fiági genealógiai szemlélettel, és teljes ősfát készítettem, az összes női ágú leszármazások követésével.

Milyen fő problémákat említetek a szerzői előszóban?

Igen sok kérdés merült fel bennem a könyv megírásakor, szerkesztésekor, és gondolom az olvasókban is sok kérdés merülhet fel a könyv tanulmányozása során. Itt összegyűjtöttem a gyakran ismételt kérdéseket az alábbiak szerint:

- a.) Egyes családtagok szócikkeinél (főképp a nemesi családi részeknél) aránytalanságok találhatók, melynek fő oka az, hogy akiről máshol bőséges forrás áll rendelkezésre, azokkal értelemszerűen és arányaiban kevesebbet foglalkoztam.
- b.) Előfordulhat, hogy egyes olvasók által ismert életrajzi adatokat nem közöltem, ennek fő oka, hogy ha minden adatot szerepeltetek, akkor a könyv terjedelme elképzelhetetlen méreteket öltött volna. Ugyancsak ezért történt az, hogy csak a „magyar” ősökre vonatkozóan adtam meg az életrajzi adatokat.
- c.) Magyar ősöknek azokat tekintetem, akik a történelmi Magyarország területén bármeddig éltek. A „nem magyar” genealógia részletes életrajzi feldolgozása azért hiányzik, mert egy ilyen munka egy élet alatt sem fejezhető be.
- d.) A fontos tisztségeket betöltő személyeknél főképp magánokirataikat dolgoztam fel. Hivatali működési irataik tengernyi mennyiségben találhatóak, és ezek a családtörténet szempontjából kevésbé fontosak.
- e.) Amennyiben bizonytalanságot tapasztaltam az adatokban, azt jeleztem. Ezzel összefüggésben, ha a vélelmezéshez alapuló közléshez sem voltak elégséges bizonyítékaim, a lehetséges leszármazást csak az adott személy szócikke alatt közöltem.
- f.) Vállalva, hogy megosztom az olvasói tábor, olyan genealógiákat is beillesztettem, melyeket a hivatalos szakma (még) nem hagyott jóvá. Ilyenkor ezt a tényt is igyekeztem rögzíteni.
- g.) A rangmegjelöléseket a nem magyar ősöknél a lehető legpontosabb fordításnak megfelelően adtam meg, illetve logikusan egyszerűsítettem azokat.
- h.) Forrásmegjelölés az egyes szócikkeknél olyan méretűre duzzasztotta volna a könyvet, hogy az vállalhatatlan (és értelmetlen) lett volna, ezért a forrásokat egy helyen, a második kötet végén adtam meg. Néhány szócikknél ha különösen fontosnak tartottam a forrás kiemelését, ott közöltem ezeket. Az egymásnak ellentmondó források tartalmát ritkán ütköztettem egymással a szócikkekben, mert a kutatásaimnak megfelelőbb változatot fogadtam el.
- i.) Az oklevelek szövegét, kivonatát, értelmezését viszonylagos szerzői szabadsággal adtam meg.
- j.) A nevek, települések, tisztségek stb. írásmódja korszakonként, okiratonként, forrásonként, sőt még ugyanabban az okiratban is változott, ezért kényszerűségből a legtöbbet használt formát választottam.
- k.) Az egyes események dátumának azonosításánál általában három dátum szerepelhet: a cselekmény napja, a cselekmény alapján felvett intézkedés napja és az ezekről kibocsátott oklevél keltének a napja (valamint ennek megerősítései).
- l.) A települések megyei besorolásával általában nem foglalkoztam mélyebben, mivel a megyei besorolás, sőt a megyék elnevezése a történelem során folyamatosan változott, változhatott.
- m.) Ha egy oklevélben több személy is előfordult, a „társa” vagy „társai” egyszerűsítést alkalmaztam, hiszen semmi értelme nem lett volna pl. egy háromszáz tanút felsorakoztató oklevélből az összes tanú nevét felsorolni.

m.) Az egyes személyek okirati előfordulásának megjelölésekor olyan évkörökre is utalok, melyek olyan korszakban kerültek be a szakirodalomba, amikor még megvoltak az eredeti okiratok, melyek mára (!) nem maradtak fenn. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az eredeti tényleíráskor (!) nem volt meg az adott okirat.

n.) Ahol tudtam, ott feljegyeztem, hogy az adott személynek több házassága volt, de erre vonatkozóan külön mély kutatásokat nem végeztem, ezért előfordulhat, hogy több esetben az ilyen megjegyzések elmaradtak.

Hogyan használjuk a könyvet?

A könyvben az úgynevezett Kekulé számozási rendszert alkalmazom, így a sorszárok teszik azonosíthatóvá az adott személyt, minden személy csak egyszer fordul elő a könyvben.

A legfontosabb tudnivalók a következők:

a.) Egy adott személy apjának sorszámát úgy kapjuk meg, hogy a személy sorszámát megszorozzuk kettővel, anyjának a sorszámát pedig úgy, hogy az apa sorszámához hozzáadunk még egyet. Tehát a 150. sorszámú személy apja 300-as, anyja 301. sorszámot visel, és ez visszafelé is igaz.

A visszafelé történő számolásra példa:

158,536. Thurzó Teofil

158,536/2=**79,268.** azaz Teofil fia, Thurzó János

79,268/2= **39,634.** = Thurzó János fia Thurzó Ferenc

39,634/2=**19,817.** = Thurzó Ferenc lánya (!) Katalin

(19,817-1) / 2= **9,908.** = Thurzó Katalin fia, Révay Ferenc

stb., a vége pedig: 1.a. Várkonyi Fanni és 1.b. Dani!

Felmerülhet kérdésként, hogy az első kötetben miért csak annyi „teljes őstáblát” helyeztem el, amennyit. Ennek egyszerű az oka: ez csak minta arra, hogy az olvasó megértse egyrészt a számozás lényegét, másrészt belássa, hogy a hiányzó számok miért hiányoznak (ha kimarad egy ős, annak az összes őse is hiányozni fog).

b.) Ahol „=” jelet lát az olvasó két szám között, az azt jelenti, hogy az egyenlőségjel bal oldalán lévő szám helyén ugyanaz a személy szerepel, akit az egyenlőségjel jobb oldalán lévő sorszám alatt máshol már leírtam.

c.) Amennyiben egy évszám a „/” jellel szerepel, az azt jelenti, hogy az esemény az adott évszám előtt következett be. Ezzel összhangban, ha a jel az évszám után található, azt jelenti, hogy az adott év után következett be az esemény.

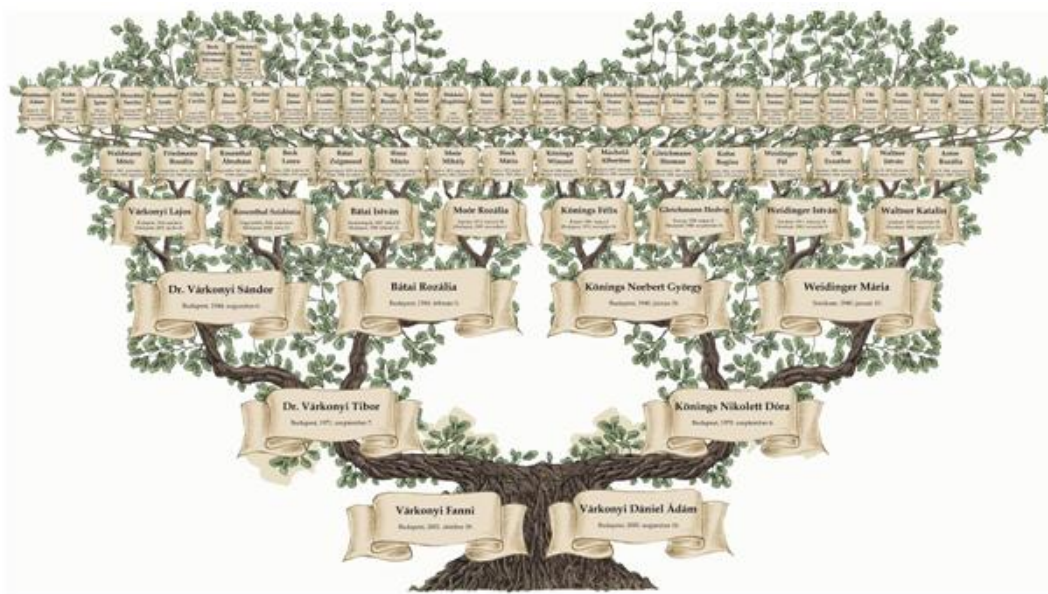
d.) Használjuk a névmutatót (index) pontosan, mivel sok azonos nevű ős szerepel bennük, valamint vegyük figyelembe azt, hogy egyes családnevek esetében több – egymástól teljesen eltérő – forma is használatos volt: ennek a fordítókulcsa is megtalálható a második részben.

e.) Szánjunk időt a közjogi és magánjogi ismeretek tanulmányozására, ugyanis enélkül nem érthetőek meg az ismertetett okiratok.

f.) A második részben található „legendás” genealógiákat mindenki saját belátása szerint fogadja el valósnak vagy véltnek. Csak olyan genealógiákat közöltem itt, melynek van (!) publikált formája, van olyan szerzője, aki bizonyítékokat próbál felhozni a genealógia érvényessége érdekében. Ezeket azonban én magam nem tartottam olyan szintűnek, melyet az alaplírási részévé tettem volna.

g.) Az „N” vagy „Ne” megjelölés egy keresztnév mellett azt jelenti, hogy az adott személynek csak a keresztnéve ismert. Keresztnév nélküli megjelenés (azaz N. N.) azt jelenti, hogy sem a családi név, sem a keresztnév nem ismert, de (!) okiratban mégis szerepel (pl.: XY feleségeként).

Családfa-alap

Baranyai sváb mesterember őseim

Dr. Lévy Béla, Adony (levaybela@invitel.hu)

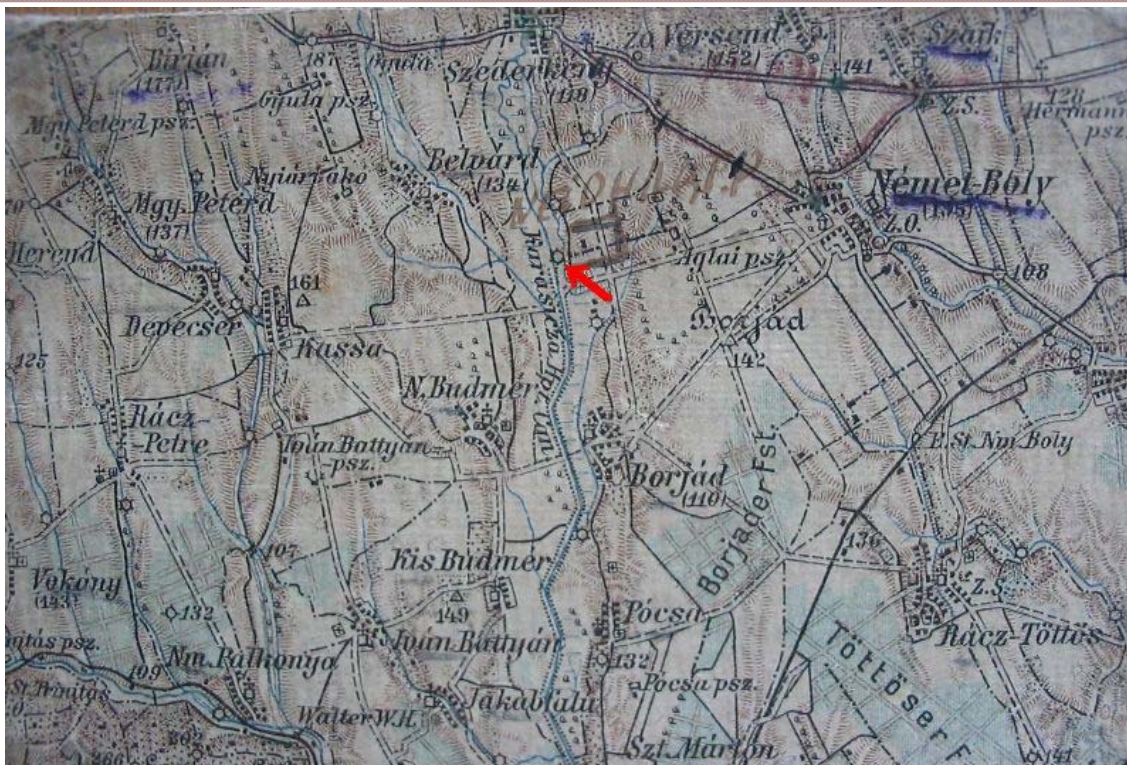
Amint arról a Matrikula 2011, I. évfolyam, 2. számának (december) 1. oldalán „Baranyai Réder őseim nyomában” címen megjelent cikkemben beszámoltam, apai ágon baranyai sváb ősöktől származom. Felmenőim kutatása közben sajnos nem mindig, de mégis elég sokszor találtam adatot arra is, hogy mivel foglalkoztak, milyen mesterséget űztek. Magam is meglepődtem, hogy milyen változatos ez a kép, amikor az adatokat csokorba szedtem.

Dédapámtól kezdődően 17 felmenőm foglalkozását sikerült kiderítenem, akik összesen 13 féle különböző mesterséget űztek. Ha gondolatban egy időben és egy helyen élő nagy családi közösségbe képzelem őket, szinte minden szükségletük kielégítéséhez vagy problémájuk megoldásához a rokonságon belül megtalálták volna a szükséges szakértő mesterembert. Érdekes, hogy főfoglalkozású földműves nem volt közöttük.

Egyenes ági apai felmenőim a névmagyarosítás előtti Reder (Rederer, Röder) nevet viselték. Az 1785/86. évi baranyai malomösszeírás [1] négy Reder nevű vízimolnárt is említ. Ezek között volt, aki már 20 éve itt élt. Egyikük Erzbachból (Franköld) származott. Egyelőre azonban ezek egyikéig sem sikerült közvetlenül visszavezetni Reder felmenőimet, pedig mint látni fogjuk, több generáción át ők is vízimolnárok voltak.

A legrégebbi, anyakönyvileg azonosított Reder ősöm, a dédapám ükapja, Johan Adam REDER (*?, †?, Bóly?; ∞Bóly, 1758.01.24., Türmer Anna Margit, *Nagynyárad, 1741.11.29., †Bóly, 1806.09.20.), aki valószínűleg a fiához, az idősebb Johan Rederhez hasonlóan molnár lehetett. Becsült születési éve alapján (~1738.) elképzelhető, hogy már az 1785/86. évi összeírásban szereplő három borjádi vízimalom egyikében dolgozott, de az összeírás nem nevesíti a molnárokat.

Az idősebb Johan REDER (*Bóly, 1762.12.18.; †Kisherend, 1820.07.28.; ∞?, N. Katalin) a fiának, ifjabb Johan REDER-nek (*Borjád, 1797.01.11.; †Kisherend, 1826.01.04.; ∞Egerág, 1817.11.17., Catharina Kesdorf, *Bóly, 1797.02.02., †Kisherend, 1832.02.19.) a születési anyakönyve alapján a Bóly közelében fekvő Borjád község külterületén levő uradalmi „Vörösmalomban” volt molnár.

A borjádi Vörösmalom helye egy régi térképen

Később önállóította magát, és az 1815. évi malomösszeírásban [2] Herenden (ma Kisherend) már egy egykerekesű, 3. osztályú vízimalom tulajdonosa, amelyhez még 7 hold föld és 2/4 kaszás rét tartozott. Halála után hat évvel, 1826-ban a fia is meghalt, és az 1828. évi malomösszeírásban [3] már Joannes Rédenpacher a herendi malom tulajdonosa. Ő úgy jutott a malomhoz, hogy feleségül vette a fiatalon megözvegyült molnárt, akitől született is egy közös gyermekük.

A kisherendi patak ma és egy régi kisherendi malomkő

Az ifjabb Johan Reder fia, az ükapám, **REDER György** (*Herend, 1824., †Nagypall, 1851.06.29.; ∞Kátoly, 1844.02.13., Weidhoffer Éva, *Pécsvárad, 1825.09.20., †Peterd, 1860.01.26.) házassági anyakönyve szerint "kátoli nőtelen molnár". Ő tehát folytatta apja foglalkozását, de már

nem volt malomtulajdonos. Anyja korai halálával nyolc évesen teljes árvaságra jutott, és így a kisherendi malom örököse a féltestvére, mostohaapja édes gyermeke lett.

Ükapám első gyermeke még házasságkötése helyén, Kátolyban született, de később a család Nagypallra költözött, ahol több vízimalom is működött. Itt született harmadik és egyetlen életben maradt gyermekeként a dédapám, **RÉDER Károly** (*Nagypall, 1849.06.27., †Pécs, 1908.04.01.; ∞Pécs, 1877.10.24., Kummer Anna, *Pécs, 1859.04.25., †Pécs, 1895.01.17.). Ükapám igen fiatalon, 27 évesen "vízkórban" (szívbjai) elhunyt, felesége pedig újra férjhez ment egy molnárhoz. A két évesen félárván maradt dédapámat valószínűleg anyai nagyszülei nevelték föl. Ezért nem folytatta apja molnármesterségét, hanem a nagyapját tanulta ki, és szabómester lett belőle. Neve szerepel Magyarország iparosainak és kereskedőinek 1891. évi névjegyzékében [4] a férfiszabók között. Később egy cselédközvetítő irodát is alapított.

És most lássuk, mivel foglalkoztak a Reder ősök leányági rokonai?

Reder György ükapám apósa, **ifjabb WEIDHOFFER Károly** (*Pécsvárad, 1790.10.01.; †?; ∞Pécs, 1819.10.12., Pritzelmajer Magdolna, *Pécsvárad, 1800.04.12., †Pécs, 1879.08.13.) szabómester (*sartor*) volt, akinél mint láttuk, feltehetően az unokája, Réder Károly dédapám kitanulta a szabó mesterséget. Apja, az **idősebb WEIDHOFFER Károly** (*Pécsvárad, 1753.03.12.; †Pécsvárad, 1800.01.07.; ∞Pécsvárad, 1782.05.07., Höffner Julianna, *?, ~1757.) cipésmester (*sutor*) volt.

Ifjabb Weidhoffer Károly apósa, **PRITZELMAJER József** (*Pécs, 1768.02.12.; †Pécsvárad, 1814.03.20.; ∞Pécs, 1799.05.27., Pauer Klára, *Pécs, 1781.05.21.) serfőző (*braxator*) volt.

Pritzelmajer József apósa, **PAUER József** (*?, ~1747.; †Pécs, 1797.09.28.) gyertyaöntő (*ceroplasta*) volt. Az anyakönyvekben szereplő "ceroplasta" megnevezés pontos magyar értelmezése nem volt egyszerű. A latin szó szótári alapjelentése viasszobrász. De mit is csinált egy viasszobrász? A hasonló olasz szó értelmezésére azt találtam, hogy "művész, aki viasszobrokat készít". De mi célból? Erre egy magyar honlap [5] adott választ, ahol az olvasható, hogy a "bábsütő, bábos, mézeskalácsos (lat. *ceroplasta*, ném. *Lebzelter*): délnémet eredetű, a péktől elkülönült, Magyarországon a 15. század során meghonosodott [kézműves mesterség](#). ... gyakran közös [céh](#)ben dolgoztak viasszgyertyákat és búcsúk fogadalmi viasztárgyacskaikat (*offerák*) előállító mesterekkel (*viasszöntő*)". Pauer József foglalkozását gyertyaöntő megnevezéssel a "Pécs-belváros telkei és házai" című adatgyűjteményben [6] is megtaláltam.

Dédanyám, Réder Károlyné, Kummer Anna édesapja **KUMMER András** (*Pécs, 1826.05.22.; †Pécs, 1895.09.13.; ∞Pécs, 1849.06.11., Schunk Katalin, *Németürög [ma Pécs/Rácváros], 1820.03.05.) bádogosmester (*laminarius*) volt. Felesége pedig Poganovics Ignác mézesbábos mester özvegye volt.

Kummer András apja, **idősebb KUMMER András** (*Pécs, 1799.08.25.; †Pécs, 1831.07.20.; ∞Pécs, 1820.05.09., Kaltwasser Katalin, *Pécs, 1793.11.10.) foglalkozására nincs adat, de az ő apja, a bevándorló **KUMMER Antal** (*Freiburg/Saxonia, ~1766.; †Pécs, 1831.02.26.; ∞Pécs, 1791.01.18., Krommer Katalin, *Pécs, 1767.12.21.) kocsmáros (*caupo*), majd később kolbászkészítő (*farcimarius*) volt. A *farcimen* szó latin/olasz jelentése kolbász. Működésének tűzveszélyessége miatt 1812-ben a szomszédai panaszt tettek ellene [7].

Idősebb Kummer András apósa, a bevándorló **KALTWASSER Márton** (*Usztheim [?Ostheim]/Virtzeburgensi Principatus, ~1764.; †Pécs, 1831.05.11.; ∞Pécs, 1789.05.07., Frank Teréz, *Pécs, 1770.05.23., †Pécs, 1799.08.06.) pék (*pistor*) volt.

Kaltwasser Márton apósa, **FRANK Mihály** (*Pécs, 1722.11.14.; †Pécs, 1787.06.08.; ∞Pécs, 1748.08.25., Soletner Marianna, *, ~1727., †Pécs, 1799.03.29.) nyergesmester (*ephipparius*) volt.

Frank Mihály házassági anyakönyve szerint apósa, **SOLETNER Miklós** (*) kovácsmester (*faber ferrarius*) volt.

Kummer Antal apósa, a bevándorló **KROMMER János** (*Augusta Vindelicorum = Augsburg, ~1743.; †Pécs, 1783.01.19.; ∞Pécs, 1765.09.01., Locinger Teréz, *Pécs, ~1731.) kőművesmester (*magister murariorum*) volt. Apósa, **LOCINGER János Jakab** (*Pécs, 1709.06.09., †Pécs, 1757.04.29.) kádár (*viatoris*) volt.

Ifjabb Kummer András apósa, **SCHUNK János** (*Lovászhetyén, 1794.02.09.; †Németürög, 1838.04.22.; ∞Németürög, 1819.01.12., Gusman Katalin, *Németürög, 1800.03.21., †Pécs, 1883.11.22.) molnár (*molitor*) volt. Az 1828. évi malomösszeírás [2] szerint házatlan zsellér, iparos, aki a malmot bérlí. Korán megözvegyült felesége Schneckemberger Bálint molnárral kötött újabb házasságot, akinek az 1842/44. évi malomösszeírások szerint [8] két malma is volt Németürögön. A már korábban elhunyt Schunk János malma is szerepel ebben az összeírásban, nyilván az özvegye jogán, aki azt megörökölte.

Schunk János apja, **SCHUNK Benedek** (*Lovászhetyén, 1755.02.09.; †Lovászhetyén, 1813.01.12.; ∞Lovászhetyén, 1782.02.11., Hochrein Gertrud, *) és nagyapja **SCHUNK Márton** (*Lovászhetyén, ?; †?; ∞Véménd, 1752.10.17., Schmid Anna Mária, *Martonfa, 1731.03.30.) foglalkozásáról nincs adat, de elképzelhető, hogy ők is molnárok voltak.

Schunk János apósa, **GUSMAN Mátyás** (*?, ~1768.; †Németürög, 1806.01.15.; ∞Pécsvárad, 1792.01.30., Ruppert Teréz, *Pécsvárad, 1771.04.13.) szintén molnár volt. Valószínűleg nem volt malomtulajdonos, mert neve nem szerepel a baranyai malomösszeírásokban. Gyermekai születési

helye alapján nyomon követhető, hogy melyik helységeken dolgozott. Az első gyerek a házasságkötése helyén, Pécsváradon született, további kettő Hirden, majd még öt született Némettűrögön. Szomorú tény, hogy 1805-ben négy hónapon belül négy gyermek halt meg a nyolc közül, akiket fél évvel később 38 éves apjuk is követett.

Végére hagytam a nagyapámat **vitéz LÉVAY (RÉDER) Bélát** (*Pécs, 1884.02.27.; †Budapest, 1931.01.23.; ∞Vágsellye, 1912.02.10., Czeller Malvin, *Vágsellye, 1890.10.25., †Szigetcsép, 1975.06.12.), akivel megszűnt a kétkezi munkás mesterember őseim sora és a kötelező névmagyarosítás miatt a Réder név is.

Ő és fivérei lettek az első, szellemi munkát végző, tanult tagjai a családnak. Tanár lett belőle. Az I. világháborúban megsebesült, számos rangos kitüntetést kapott. 47 évesen, honvéd alezredesi rendfokozattal a "Bocskai István reáliskolai nevelőintézet igazgató-tanára"-ként halt meg. Tanári tanulmányai közben 1911-ben, egyetemi "Leczeigazolvány"-ának bejegyzése szerint "Réder Béla cs. és kir. budapesti gyalogsági hadapródiskolai tanárjelöltnek megengedtetett, hogy a kir. magyar tudomány-egyetemre mint rendkívüli hallgató beiratkozassék". Ott akkoriban olyan neves professzorok tanították, mint az egyetem későbbi névadója, Dr. Eötvös Loránd báró, aki a "Kísérleti természettan" (ma fizika) tárgy előadójaként "jelesen colloqualt" bejegyzéssel ismerte el nagyapám jó felkészültségét. Jeles osztályzatokat jegyzett be az "Analitikai geometria" tárgyból a hírneves matematika professzor, az akkor még fiatal Dr. Fejér Lipót is, a "Substitúciók és az algebrai egyenletek általános elmélete" című tárgyból pedig Dr. Demeczky Mihálytól a jeles osztályzat mellé még az "igen szorgalmas" bejegyzést is megkapta. Az idős Fejér Lipót professzorral, 1957-ben megkezdett egyetemi tanulmányaim során még én is találkoztam, bár engem nem tanított. Kár, hogy akkor még nem tudtam, hogy valamikor nagyapám is az ő tanítványa volt.

Büszkeséggel tekintek vissza baranyai sváb mesterember őseimre, akik új hazájukban meggyökerezve, szorgalmas munkájukkal hozzájárultak a török hódoltság alatt lepusztult és elnéptelenedett ország újbóli felvirágoztatásához.

Irodalom

- [1] Móró Mária Anna: *Baranya vármegye malmái 1785/86-ban*. In "Baranyai helytörténetírás 1985-1986" (szerk.: Szita László). A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve. Pécs, 1986
- [2] Móró Mária Anna: *Baranya vármegye 1815. és 1842/44. évi malomösszeírásai*. I. rész. In "Baranyai helytörténetírás 1981" (szerk.: Szita László), A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, Pécs, 1982
- [3] Móró Mária Anna: *Az 1828. évi országos összeírás malomtörténeti adatai Baranyában*, in "Baranyai helytörténetírás 1980" (szerk.: Szita László). A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve. Pécs, 1981
- [4] *Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke* (szerk.: Jekelfalussy József). Pesti Könyvnyomda Részvény-Társaság. Budapest, 1892.
(<http://www.radixindex.com/indexhu.htm>)
- [5] <http://lexikon.katolikus.hu/B/b%C3%A1bs%C3%BCt%C5%91.html>
- [6] Madas József: *Pécs-belváros telkei és házai – Adatgyűjtemény*. Pécs, 1978, 368. old.
- [7] Madas József: *Pécs-belváros telkei és házai – Adatgyűjtemény*. Pécs, 1978, 470. old.
- [8] Móró Mária Anna: *Baranya vármegye 1815. és 1842/44. évi malomösszeírásai*. II. rész. In "Baranyai helytörténetírás 1982" (szerk.: Szita László). A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve. Pécs, 1983

A sírkő megelevenedik

Gyimesi Imre, Budapest (gyimesiimre2@gmail.com)

A Matrikula 2012. évi 1. számának hátsó borítóján dukai Takách Gyula sírkövének fotója látható, melyet Sztrányai Györgyné készített Legénden. A nemzetiszínű szalagos sírkő március 15-e alkalmából került a kiadványba. Az eltemetett 1848-as honvéd tüzér őrmesterről Ildi semmit sem tudott a fotózáskor, csak azt, hogy részt vett a szabadságharcban, és Legénden temették el.

Dukai Takách Gyula sírja Legénden

Meglátva a fotót, bennem megfogalmazódott, hogy közzéteszem, ki volt dukai Takách Gyula, akit a sírkő alá temettek. A dukai Takách családot is már régóta kutatom, így egyből beazonosítottam a sírkő alatti személyt. Ezt a sírkövet idáig még nem ismertem. Ükunokájától – rokonomtól –, a Sopronban élő Lőrincz-Véger Judittól évekkel ezelőtt megkaptam a róla készített fényképet, és annak a

kézzel írt visszaemlékezésnek gépelt másolatát, amit lánya kívánságára utólagosan megírt. Ez a visszaemlékezés egy kordokumentum, melyből egy személy életútját végigkísérhetjük a 19. század közepétől a századfordulóig.

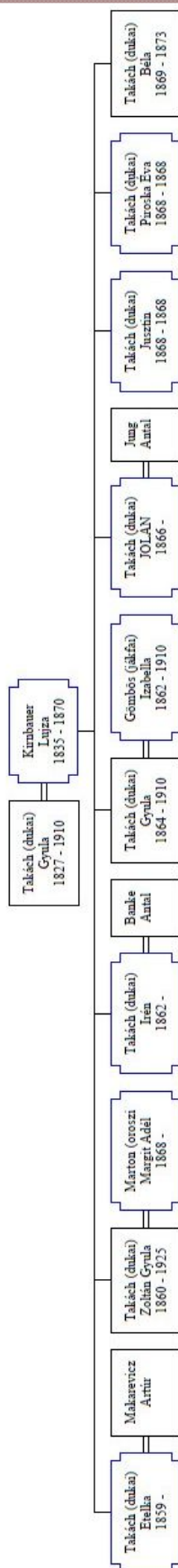
A dukai Takách család törzsökös Vas vármegyei földbirtokos nemes család, Duka községről kapták nemesi előnevüket, ahol éltek. Takách és Takács formában is használják a nevet. A címeres nemeslevelet Márton, Gergely, György, Erzsébet testvérek kapták 1638. március 23-án III. Ferdinándtól Pozsonyban. Címer: kék pajzsban hármás zöld halom középtőjén három arany búzakalászt tartó könyökbe hajlott piros ruhás kar; sisakdísz a pajzsalak; takaró: kék-arany, vörös-ezüst.

Az egyházasberzsényi Berzsényiekkel az évszázadok során többször házasodtak a dukai Takách nemzetség tagjai. Berzsényi Dániel felesége dukai Takách Zsuzsanna volt. A család említésre méltó egyik női leszármazottja, dukai Takách Judit a 19. század elején neves költőnő volt, aki korán – 41 évesen – tüdővészben meghalt.

Takách Gyula is Dukán született 1827. október 22-én, apja József, anyja mankóbüki Horváth Zsuzsanna. Hatan voltak testvérek. Jogot tanult, amikor kitört az 1848-as szabadságharc, és beállt katonának. A szabadságharcban való részvételét utólagosan leírta Etel lányának, több évtized után. Visszaemlékezéséből megtudhatjuk, hogy az 1848. évi Pápán beállt katonaság kezdete és 1900-ban a Nógrád megyei Legénden megírt visszaemlékezés közti időben mi történt vele. Életútja sokszínű, kalandos volt, melyet elolvasva a lefotózott sírkő megelevenedik egy élő személy élettörténetén keresztül.

Dukai Takách Géza (1827-1910)

Dukai Takách Géza gyermekei

Itt olvasható a visszaemlékezés:

Szeretett, kedves leányom!

Laudon tanyáról, 1900. év szeptember 23-án kelt levelében Etel leányom azt írta: „igen szeretném, ha édesapa leírná, ami még 1848-ról emlékében maradt, és azt emlékül magamnak megtartanám”.

Szívesen teljesítem kívánságát, s neked is leírom, talán tégedet is érdekel, amennyire 51 és 52 év előttiekre visszaemlékszem. A bajtársaim s főtisztjeink nevére, úgy szinte a temérdek helység nevére, ahol sok nélkülözés és küzdelem között, téli nagy fagyok és hózivatarok között, sokszor két-három napig, kevés pihenéssel, éjjel-nappal meneteltünk, azt már részletesen le nem írhatom. Annál inkább sem, mert 1848. június 1-től 1849. április közepéig – amennyire elfoglaltságom engedte – naplót veztettem, de Igló Szepes megyei városban, ahol pár napi pihenőnk volt – s ezen időt őrmesteri számadásaim, s kimutatásaim írására s rendezésére használtam, – éjjel riadót doboltak, s hamarjában számadásaimat s irataimat kapkodtam, s csomagolván, naplóm tévedésből ott maradt.

1848. március 15-e után V. Ferdinánd király a Pozsonyi országgyűlés által fölterjesztett kívánalmakat törvénybe iktatva szentesítette, amelyek között a szabadság, jogegyenlőség, testvériség, ki lett mondva a jobbágyok fölszabadítása, szabad sajtó, nemzetőrség s honvédség fölállítása, általános hadkötelezettség, Erdélyország Magyarországgal való egyesítése stb.

Én Pápán mint jogász azonnal beállottam – és sok iskolatársam is – a pápai önkéntes nemzetőrségbe. Sokan áprilisban azonnal haza eltávoztak, s a főiskolát is bezárták, de én s 11 jogásztársam a vizsgát le akartuk tenni, s a tanárok magánlakására jártunk előadásokra. E közben jött Kerkapolyi Károly /aki a 80-as években pénzügyminiszter lett/, mint új tanár, a Deák Ferenc igazságügyi miniszter mellé kinevezett Stettner György igazgató tanár helyett, aki azonnal Zádorra magyarosított.

A vizsgák letétele után haza menvén azonnal beállottam június 1-től augusztus végi kötelezettséggel a Vas megyei önkéntes nemzetőrségbe, a Dráva mellé, Jellasics horvát bán betörése ellen. Tábornokunk Vidos József volt /előbb országgyűlési képviselő/. Főhadiszállásunk Somogy megyében, Iharosberény volt /Inkey kastély/, működési terünk Nagykanizsától, Berzencze, Babócsa, Barcs stb. volt. Jellasics ezen idő alatt nem tört be, csak kísérleteket tett. Itt történt velem, hogy mint naposkáplár a tábornok rendelkezésére, a lakása folyosóján voltam. Amint kijött, tisztelgettem, s ő vezényelt: „Igazodj!” „Arcot fordíts és jobbra át!” „Indulj!” „Ajtot nyiss! Előre! Ül le! Kávét igyál!” s én kedélyesen megreggeliztem. Igaz, hogy a szolgálati szabályzat nem volt olyan szigorú pedáns, mint az osztrák katonaságnál, de Vidos tábornok rokonunk is volt, s mihályfai /közel Mesterihez/ földesúr Kemenesalján. Unokaöccse is, Vidos Kálmán, aki nőül vette Göndöcz Fáni /született dukai Takács Judit úrnő, atyja Takács István volt/ leányát, aki csak 6 év előtt halt meg. Vidos Kálmán még él.

1848. október 1-től, mint honvéd szolgáltam a 45. Vas megyei honvéd zászlóaljban. Vas megyében Sítken, Körmenden, decemberben Zalalövőn, ahonnét kocsikon szállítottak bennünket Fehérvárra, de a móri csatáról már elkéstünk, s a karácsonyi ünnepeket Fehérvárott töltöttük, onnét lementünk Pest-

re s a legénység teljes felszereléséért Budára mentünk, ott a nem egészen kész Lánchídon, csak ideiglenesen lerakott padlódeszkákon. 1849. január 2-án indultunk Pestről, csikorgó, havas, fagyos utakon, Görgey híres hadjáratára, az északi tótok lakta megyékbe s bányavárosokba. Rendes élelmezés, vagy éjszakai elszállásolás csak ritkán volt. Vác, Rétság, Ipolyság, Selmeczbánya, Zólyom. Besztercebányán túl a faluk majdnem mindenütt üresek voltak. Este későn értünk lakatlan faluba és setétben kerestünk egy kis szalmát, hogy legalább a nagy hidegben födél alatt pihenhessünk a nagy fáradság és gyaloglás után, vacsora nélkül. Vagy pedig lefekvés helyett sötétben, hegyes, fagyos, csúszós, ismeretlen vidéken csak utasítás után. Alig tájékozódva, az előőrsoket kivezényelni s fölállítani, s ez így ment egy pár hétig, vagy támadólag, vagy védőleg, hol előre, hol vissza, jobbra vagy balra vezényeltetve, mert az osztrákok követtek bennünket, s az ágyúzás mindkét oldalról, hol itt, hol amott hallatszott a hegyes erdőségek között.

Február 6-án majdnem magas hóban vonult hadtestünk – Görgey parancsnoksága alatt – a Rózsa-hegyen át a Kárpátokon, a galicziai határ felé. Mily kínos volt a lovasságnak, utána a gyalogságnak a hóban előre nyomulni s utat gázolni, hogy utána a podgyász s muníciós kocsik, s ezután az ágyuk is nagy kinnal haladva mozoghattak, leírni nem lehet. Nehezen, kínosan haladtunk, s éjszakára a nagy hidegben s nagy hóban, szabad ég alatt kellett táboroznunk, s csak Görgey s néhány főtiszt részére készítettek egy deszkabódét. Mi csak fenyőhasábokból tüzet rakva védhettük magunkat a megfagyástól, de igen sok emberünk a tűz körül olvadó hóra fekvve többé föl nem ébredt, számtalannak orra, füle, keze vagy lába elfagyott. Úgy szinte az elfáradt, megizzadt, ágyús muníciós és podgyászt vontató lovak közül is sok megfagyott. A huszárllovak közül aránylag kevesebb.

Alig hogy világosodni kezdett, indultunk. Örültünk, hogy mozoghattunk, s a hegynek fel, négy-öt kígyózással vonultunk – kínosan – fellebb, fellebb. Mikor felértünk, kezdődött a szenvedés, és más alakban Alsókubin körül, az üres falukban. Marhahúsunk volt elég és jó, de tüzet rakni s főzni nehéz mesterség volt. Kenyerünk elfogyott, s egy hétig a leves és hús mellé csak krumpli volt sülve vagy főzve, amint lehetett.

E mellett naponként a katonai gyakorlatok, s hol előre, hol visszamenetelés.

Kínos tél volt ez, de végre Kartinsban némileg enyhülni kezdett az idő, s a bányavárosokon keresztül, Kassánál kijöttünk az enyhébb vidékre, de a kápolnai csatára is későn érkeztünk. Állítólag Görgey szándékosan tartóztatott vissza minket, s a mezőkövesdi csatában részt vettünk ugyan, de hála Istennek nem történt bajom.

Voltunk Selmeczbányán, Körmöczbányán, Gyöngyösön, Tiszafüreden. Itt már mindenütt tűrhető elszállásolásunk volt – ámbár nagy tömegben, zsúfolva –, s élelmiszerünk is tűrhető volt. Pénzünk az aranyok, s ezüst ujj húsasokban volt elég, mert ahol eddig voltunk, nem tudtuk mire kiadjuk.

Április vége felé értünk Dunakeszire, onnét kellett minden második-harmadnap Pest körülzárása, s ostromlására, az ellenség keresztágyú tüze között levonulnunk. Ez igen veszedelmes volt, az ágyúzásnak, nyílt téren, védekezés nélkül kitéve, előre. Siketítő és borzalmas volt az ágyúzás, úgy az ellenség, s a mi ágyúink részéről, nem tudva, mikor ér egy ágyúgolyó bennünket. Egyik szomszéd társam ijedtében szívészélhűdés által, halva eldőlt, de környezetemben más halálozást nem láttam. Végre az ellenség Pestről elvonult, s részben Budára át, mi utána Vác felé. Esztergomnál átkeltünk a Dunán, s mentünk le Buda ostromára. A tavaszi győzelmek s Pest elfoglalása után vígan vonultunk zeneszóval Budára, bízva, hogy kevés ellenállásra találunk. A várórség között sok olasz katona volt, akik a magyarokkal rokonszenveztek. S csakugyan örömmel és szívdobogva láttuk – ami szinte lehetetlennek tetszett –, hogy a január elejétől négy hónapig osztrák helyőrség által elfoglalva tartott Buda utcái – alig hogy az előőrseik Óbudáról visszavonultak huszárjaink elől, mire mi érkeztünk – már nemzeti lobogókkal voltak díszítve, s életnagyságú Kossuth képeket – éljenezve – hoztak velünk szembe. De mikor a várhoz közelebb értünk, várbeli galambtojás nagyságú puskagolyók fogadtak bennünket. Szomszéd társamat egy fáradt golyó álla alatt találta, de az orvos azonnal kutasszal kivette és befecskendezvén, állát felkötve, ismét jött velünk. Engem is ily fáradt golyó – oldalt találván – súrolt, de baj nélkül. Azonnal egy keresztutca lettünk vezényelve, további rendeletig. Itt két század, sorban, hatosával felállítva vártunk, ekkor már megkezdődött az ágyúzás a várból, s a szomszéd ház emeletébe vágódott egy bomba, ablakokat, bútordarabokat, faltörmeléket közibénk s ránk szórva, ezt követte egy másik, amely zárt soraink közé esett, s szétrobbant. Néhányan meghaltak, zászlótartónknak mindkét lábát térdben eltörte, és sokan megsebesültek, s csaknem mindnyájunkat a nagy légnyomás földre terített, mert az ellenkező oldalról egy fél öl széles, dupla kéményt is közibénk vágott. Ekkor ideiglenesen engem rendeltek zászlótartónak. Ekkor az volt a parancs, hogy a háztetők s házak között szétosztva, a vár közelébe kell hatolni, hogy mi is, kisebb puskáinkkal lőtávolságba érjünk – de fejszék s csákány s kapák stb. miatt, a közelben levő városi szertárkapuit kellett föltörni –, a várból folytonosan tartó ágyútüzelés között. De ez is néhány halott árán sikerült. Este a bombatéri kéttornyú templomnál sorakoztunk, ezt észrevették a várban, és ez volt az ágyúk és rakéták célpontja, annál inkább, mert ahány rakéta elhibázva a Dunába esett, mind megéjlenezték. S jöttek a bombák, és amelyik a templomba betörhetett s felrobbanhatott, az oly pokoli lármát csapott a padok között, mint ha ezer ördög mulatott volna bent.

Éjszakára szétoszolva – ugyan úgy lehetett a vár bástyái alá – vonultunk, s ott lőtávolságon belül nyugodtan, de megéhezve falatoztunk a tarisznyánkból, a benne levő élelemből. Nem levén szolgálat, vagy őrállomásra kirendelve hanyatt fekvé néztük a bombák s tüzes golyók repülését, nagy ágyúdörej között. Kora reggel megkezdtük a puskatüzelést a háztetők alatt vágott nyílásokból, s ágyúink a Gellért-hegy, Svábhegy és Sashegyről, a várból még erősebben ágyúztak ágyúinkra, s a honvédségre. Este 9 óra körül – 36 órai szolgálat után – föl lettünk váltva, s ki kellett vonulnunk szállásunkra, Óbudára, nem sorakozva, hanem szétoszolva. Ez veszedelmes állapot volt, égő utcák között, holdvilágnál, s az utcák tele voltak fénylő ablaküveg törmelékkel, s a várból folytonosan tüzelve ágyú és puskagolyó zápor között minden irányban. Az előttem menő társam golyótól holtan rogyott össze. Nem hittem,

hogy élve kikerülök, de nem ért baj. Az ostrom ideje alatt a szolgálati beosztás szerint kellett az ostromra bevonulnunk, s a szolgálat után felváltatván ismét kis Óbudára mennünk, ezer veszély között. Szerencsémre a vár bevétele előtti napon a mi 45. zászlóaljunk volt szolgálatban, s a vár megrohásánál, a viziváros felől, mi a hátvédbe, a 3. osztályba kerültünk, s már csak halottak és sebesültek között vonultunk be. Borzasztó, szívfacsaró látvány volt ez s az is, hogy a meglőtt Heinczy tábornokot – a vár parancsnokát – már nem láthattam, mert őt már bevitték egy házba. Alnoch ezredes megszenesedett hulláját – aki az új remek Lánchidat akarta aknával felrobbantva, légbe repíteni – részvét nélkül, sőt meglegedve néztük. Jobb karja – melyet a puska, vagy dinamit kiszakított –, szemhéja, haja leégett, szemgolyói fedetlen meredeztek ránk, ruhája mind leégett, csak csizmái s a nadrág alsó részei maradtak meg megszenesedett testén. Az életben maradt várvédőket foglyul ejtván, sorakoztatásuk után, szétjártunk a várbán, a sok elhullott között. Bámulva néztük a minden irányban elhelyezett sok ágyút, melyek közül sok – a mi ágyúink által találva – összezúzatott. Olyant is láttam, hogy ágyúgolyóink az ágyú torkába találtak, szinte hihetetlennek látszott a vár bevehetősége. De a Komáromból odaszállított nagy faltörő ágyúink a vár bástyáit annyira összelőtték, hogy a létrásokkal, több helyen önkéntes honvédeink, halál megvetéssel, temérdek életáldozattal, bevonulhattak. Mintha az utolsó ítélet lett volna. Soha sem feledhetem el a szakadatlan ágyúbömbölés és puskaropogás siketítő hangzavarát. Szinte rengett a föld a lábunk alatt. Ezen dicső küzdelem s diadal után a foglyok nagy csapatokban lettek elkísérve, földőzet alatt, nem tudom hová.

S mi már néhány nap múlva ismét fölfelé vezényeltettünk, és Sopron megyében, az ellenség egy részét utolértük Csornán. Ott mi nem kerülhettünk tűzbe. A főszerep huszárjainknak jutott, akik az Olaszországból jött császár dragonyosokat s ulánusokat dicsőségesen megkaszabolták s megfutamtották. Hibául róják fel Kossuth kormányzónak, hogy Budavár ostroma helyett, az ellenséget – mely már gyáván futott – Bécsig nem üldöztette. Akkor talán diktálhatta volna Bécsben a békeföltételeket az Olmützbe menekült osztrák császárnak.

Csornáról visszajöttünk Marczaltőre. Akkor már Kmetty tábornok volt hadtestünk parancsnoka. A császáriak Árpásnál jöttek át a Rábán, s Ihászinál – Pápához közel – ágyú ütközet volt eldöntetlenül, de a gyalogság nem vett részt benne. Pápáról azután lefelé vonultunk. Dunaföldvárnál gőzhajón keltünk át a Dunán, s lementünk – a ráczok ellen – a csajkás kerületbe, a titeli sáncok ellen. Ez már júliusban volt, aratáskor, nagy forróságban. Itt Perczel tábornok, s a ráczok – ha jól emlékszem – 23 vagy hány falut egészen felperzseltettek, csak az üres, füstös falak s kémények meredeztek. Mást, mint kóbor kutyákat s macskákat ott nem láttunk. S menetelés közben s gyors támadásokkor vagy visszavonulásokkor iható vizet ritkán találtunk, s a nagy porban alig láttunk, s torkunk kiszáradt, mert a kutak mind használhatatlanok voltak.

Megtörtént velem – úgy, mint számtalan másokkal –, hogy félig alva meneteltünk a nagy forróságban. Bort a legénység is kapott időnként, de a nagy melegben oly nyúlós lett, hogy a csapról nem csurgott, csak egyben, szakadatlanul nyúlt. Húsunk jó volt, kenyérünk s szalonnánk is.

Előre nyomuláskor a magyar földnép – melyet a rácok kifosztottak, s tűz által mindenükből megfosztottak – családjukkal együtt kocsikon, s megmaradt javaikkal, utánunk s velünk jöttek. Ahol learatott gabonát találtak, letelepedtek s nyomtattak, s a gabonát lehető biztosabb helyre szállították. Ahol nem találtak learatott gabonát, maguk kaszáltak s nyomtattak.

Amennyire lehetett, kenyeret kaptak az élelmezősegtől, s ha a rácoktól marhákat foghattunk el, teheneket, húst s birkákat is kaptak.

Innét apróbb összecsapások, s ágyútűz után – augusztus elején – Újvidékre, Pétervár alá mentünk. A karloviczi hegyek között is volt ütközetünk a rácokkal. A karloviczi hegyekben sötét, esős éjszaka volt. Megtörtént velem, hogy őjráttra levén kiküldve, az őrvonalunkon túl hatoltam csapatommal, s hátunk mögött szólított az ellenség őrszeme: „Halt! Wer da?“, de a lövés meg volt tiltva, riadalmat nem csinálhattunk, s kanyarodással, szóváltás nélkül visszahúzódtunk. Innét Temesvár alatt elvonulva, Bánát, vagy Temeslugosra mentünk. Itt már más hadtest is volt részünkről. Ekkor lettem hadnagygyá kinevezés végett fölterjesztve, de már meg nem kaphattam, mert az egész ott levő hadsereg fölbomlásnak indult. Ámbár a főtisztek titkolták, de mégis kiszivárgott, hogy Görgey – s több hadtest – Világosnál az oroszoknak lerakta a fegyvert. /S hogy Constantin orosz főherceg lesz a magyar király, ez csak álhír volt./ Mi tűnődés között, bizonytalanságban voltunk, s látva a sok podgyászokcsi előre küldését, a gyalogos s lovas ezredek elvonulását, a vég közeledését sejtettük, s aggodalmak között, hogy mi lesz velünk? Mi lesz ennek a vége? A tüzéséggel a mi 45. zászlóaljunk maradt ágyúfedezetre. Megkezdődött az ellenség ágyútüzélése, feltűntek az osztrák dragonyosok. /Fehér ruházatukról liszteszáknak nevezve./ A mi ágyúink fölváltva, meg-megállva visszatüzeltek az ellenségre, s mi kénytelenek voltunk az ellenség ágyúinak kitéve helyt állni. Aggódva gondoltam, hogy eddig a sok veszély között szerencsésen épségben maradtam, és most kell elvesznem, vagy megsebesülve kell lennem, mint fogoly, bénán megcsonkítva, az ellenség hatalmába jutnom. Inkább kívántam a halált. De tüzéségünk kitűnően lőtt, s az ellenség soká nem üldözött. Facsetnél a főtisztek nagy része s a legénység közül is sokan Törökország felé menekültek. Mi fejvesztve, szétszórta, a vad oláhok – úgy nevezett mótzok – között igyekeztünk a Maros folyót elérni, hogy azon átkelhessünk. Élelmezésünk megszűnt, s nélkülözések között, éhesen mentünk előre.

Némelyik közülünk szelíd disznót, vagy ludat lőtt. Itt történt, hogy egy elhagyatott házban ludat sütitünk bográcsban, vajban, s kenyér nélkül jóízűen ettük – kitűnően ízlett – s nem ártott meg. A Maroshoz érve, egy révátjárónál – Lippa vagy Radnánál – nagy zavar és küzdelem volt az átkelés végett, mert csak egy kis komp, s néhány ladik volt, s mindenki előre tolakodott, de az átkelés nagyon lassan ment. A tüzeink az ágyútól a lovakat kifogták, s az ágyúkat a Marosba fojtották. Úgy szinte az ágyúgolyókat, ágyútöltényeket s a puskaopt szállító kocsikat is. A huszárok lovaikon könnyen átúszattak. Én is soká várva ladikra kaphattam. S így rendetlenül, szállingózva Borosjenőre értünk, ahol másnap – amennyire lehetett sorakozva – az oroszoknak leraktuk a fegyvert, s a gyáva, általunk megvert s tönkre tett osztrákok – mint foglyokat – egy pár nap múlva az oroszoktól átvett bennünket.

Az oroszok pajtába szorítva őriztek, prófunttel elláttak. Nagy üstökben, összeaprítva főztek számunkra marhahúst, s a marha orrát, s száját együttesen keresztül átvágva, csak úgy tátongott a forró lében, amit mi éhesen várva lestünk.

Kofferem, ruháim s a tábori evőeszközeim a Maroson túl elmaradt. A kocsiörizet az átkelés zavarában megszűnt. S hihető az, hogy az oláh nagyon megörült, hogy – fuvardíj fejében – jó kocsirakomány, s mindenféle podgyász maradt neki. Így kanalam elmaradván, fele kenyér részemet egy kanálért odaadtam, nálamnál talán még éhesebb honvédnak. Ott már megszűnt a bajtársi pajtasság, s az éhgyomor követelt. Nem éppen a leves kedvéért, de mert benne kétszersült is volt – mely ugyan elázva moslékformát mutatott –, feleztem meg kenyér részemet.

Az osztrákok – az átvétel után – azonnal hozzáláttak a kegyelemből kapott honvédfoglyok besorozásához. Én hála Istennek „für diesmal untauglich” lettem, mert a sok gyaloglás, forróság, éhség s szomjúság egészen elcsigázott, s alig múltam 21 éves, s nem is voltam erős és izmos testalkatú.

A sorozás után megszabadulva Pécsy Imre úri fiú, Vas megyei, s néhány öregebb, tapasztaltabb honvéd bajtársammal indultunk hazafelé Aradon át Szeged, Kalocsa, Székesfehérvár, Palota, Pápa érintésével Kemeneshögyészre. A városokat – mert ott osztrák katonák voltak mindenütt – kikerülvén, mert voltak köztünk olyanok – az öregebbek –, akik furfangosan megszöktek a sorozás elől, s nem volt igazolványuk. De ezüst pénzük kevés volt, s a Kossuth bankó már érvénytelen volt, s csak itt-ott elvétele fogadták el. Én, és Pécsy eladtuk a zsebóráinkat – fele áron – Aradon, osztrák katonáknak. Nagyrészt gyalog s fáradtan kellett kutyagolnunk, s csak elvétele akadt néha üres kocsi, mely fölvelt bennünket egy darab útra. Némelyik elfogadta a hozzávalót, némelyik csak szívességből.

Félre eső faluk végén – ahol katonaság nem volt – megháltunk a jobbnak látszó házaknál, ahol szívesen adtak helyet szobájukban, fészerükben vagy pajtájukban. Néhol ebédet, máshol vacsorát kaptunk. Székesfehérvárnál véletlenül találkoztam kemeneshögyészi Jankó Kálmán kedves pápai jogász kori barátommal, aki adjutáns volt, s könnyű kocsin, saját lovaival menekült – a kocsi hátulján s fenekén elrejtett kardjaival s pisztolyaival, zsidónak volt öltözve –, s engem is kocsijára vett. S szinte átöltöttem.

Tisztai szolgálja, mint paraszt kocsis volt öltözve. Szerencsésen Pápara értünk, s onnét észak Högyészbe, édesanyához. Kétnapi pihenés után – a zsidó ruhát fölcserélve a magaméval – Mesteribe beküldött. Itt már magam utazhattam, certifikatuumom zsebemben volt, s nem volt kit féltsek. Mesteriben Máli néném örömkönnyei között fogadott – akkor Tóth Antal sógorom volt a bérő –, másnap haza mentem Dukába. Édesanyám is sírásban fejezte ki örömét. Pepi, Lelovicsné nővéremmel együtt, míg végre szóhoz jutottak. Vége hossza nem volt a kérdezősködésnek. Mikor már azt gondoltam, hogy minden bajnak és szenvedésnek vége van, oda haza kerültem halálos veszedelembe. A sok fáradalom után gyengének s rosszul éreztem magamat. Takács Péter gazdája erős vérhasban szenvedett. Doktort hozattak neki Cellből – Joachim, zsidó orvost –, aki akkor jegyben volt egy pesti,

gazdag zsidónővel. Hozzám is elhívták. Én már több napi nagy szorulásban szenvedtem. A gazdának hasmenés elleni gyógyszert, nekem hashajtót rendelt. De mint ábrándozás s spekuláló zsidó vőlegény, neveinket a receptre elcserélve írta, szórakozottságból. A gazdát a nekem szánt hashajtó a halálba kergette. Én meg a neki szánt orvosságtól még jobban elszorultam, csak fiatal, ellenálló természetemnek köszönhettem, hogy életben maradtam. Mert alul nem mehetvén, természetem rendkívül erős hányással segítette magán.

Rövid idő múlva Szombathelyre kellett mennem szuper revízióra, s ott is „für diesmal untauglich” lettem. 1850 nyarán újra idézve lettem – vizsgálatra – Kőszegre.

Ott azután Sághy Mihály – aki jó barátunk volt, s aki polgári hatóság részéről szinte a felülvizsgáló bizottságban volt szószólása, s néhány arany segélyével – az orvost megnyerve „für Kriegsdienst für immer untauglich”-nak mondott, amiről igazolványt is kaptam.

Dicső szabadságharcunkra a Habsburg ház Kamarillája kényszerítette a magyar nemzetet. A törvényes V. Ferdinánd koronázott magyar király álltak szentesített 48. törvényeket, Magyarországnak nagyon kedvezőnek, s a Habsburg ház s gesamtmonarchia károsnak találván, V. Ferdinánd királyt háttérbe lökte, s Prágába küldte tétlenségre – törvénytelenül megfosztván trónjától –, s a kiskorú Ferenc József császár firmája s neve alatt a nemzetiségeket – először is a horvátokat – Jellasics betörésére föllázította a magyarok ellen.

Később az oláhokat, ráczókat, szászokat, tótokat Jellasics – az osztrák katonasággal együtt – a magyarok ellen zúdította. Ezek mind raboltak, gyújtogattak. S különösen Erdélyben a magyar úri családokat gyilkolták iszonyú kegyetlenséggel. De a honvédség – akik nagyrészt csak ujjoncok voltak – mind ezeket leverték, s csak a segítségül hívott oroszok nagy tömege által s Görgey árulásával kényszeríthette a fegyver lerakására.

S később – mint barbár – akasztatta, lövette, bebörtönöztette a legjelesebb magyar hazafiakat, akik hazájukat, s a nemzet ősi szabadságát, s jogait védték. Átok! Átok! Átok rájuk!

Én is megtettem hazafiúi kötelességemet, habár hőstettet nem is tettem.

Budavár bevételére én is jelentkeztem, a létrán önkéntesek közé a bástyákon behatolásra az utolsó rohamnál, de csak az erősebb és izmosabbakat válogatták a sok önkéntes jelentkező közül. Szerencse, hogy háborúban nem minden golyó talál, s nem mindenki sebesül meg, vagy hal meg. Hála legyen Istennek, hogy annyi veszedelem között én is azon szerencsések közé tartozom.

1850. év október elején mentem – Tóth Dániel felügyelő úrral – Moson megyébe, Csunyba, gazdasági gyakornoknak. Gróf Zichy Bódog oroszvári uradalmába 1853. év végéig voltam, mint írnok, majd

1859 végéig, mint ispán. 1857. június 29-én nősültem, 1860. január 3-án Pozsony megyébe, Nagyszarvára költöztem, mint kasznár. Onnét 1862-ben – 2 gyerekkel – Győr megyébe, Radványra, majd 1864-ben – 4 gyerekkel – vissza Nagyszarvára. Onnan 1864 októberében Moson megyébe mentünk, Lajtafalura, majd 1865 novemberében Torontál megyébe, Oroszlánosra, ahol Jolán és a kis – elhunyt – Béla született, s boldogult nőm is meghalt. 1872. április elején költöztem – 6 gyermekkel s egy gazdaasszonnyal – Pinkafőre. Onnét 1874 júliusában Élesdre tisztartónak 5 gyermekkel, mert a kis Béla Pinkafőn meghalt. Az öreg gróf Battyányné 1876 augusztusában elhunyt s fia elbocsátott. 1877 augusztusában vettem át Noszlopy Elek bérletét, majd 1882-ben Szent Mihálykor a szentbékai bérletet.

1885 áprilisában mentem Kilitibe huszárnak, de megtartottam a 12 évre megkapott bérletet, melyet 1890 áprilisában adtam át Gyula fiamnak.

1887. január 1-től a gróf kinevezett főtisztnek számtartói ranggal, s Felbárra költöztem. Onnét 1894-ben a szarvai kastélyba. Grófunk 1897-ben meghalt, s én 1898. január 1-től nyugdíjazva lettem. Jolánnal költözködtem 1899. április 1-én Gátára. 1899. májusban háztartásomat feloszlattam. Jolán Zoltánékhoz Legéndre, én Gyulához költözködtem, s végre most itt vagyok Zoltánéknál.

Úgy hiszem, hogy elég volt 1848. június 1-től 1900 végéig tartott küzdelmem, s vándorlásom.

Legénd, 1900. október 16.

Legidősb dukai Takács Gyula
48-49.-i honvéd őrmester

Az alkotóműhelyből

A középkori szkriptorok szorgos kezei és a lúdtoll sercegése jut eszébe annak, akinek lehetősége nyílik betekinteni a MACSE tagjainak alkotóműhelyébe. Ebben a sorozatunkban szeretnénk felmutatni az egyesületünk tagjai által írt, szerkesztett, összességében létrehozott műveket: könyveket, DVD-ket és CD-ket. Recenzióinkkal szeretnénk előmozdítani szélesebb körű megismerésüket. Közkinccsé váló adataik, ismereteik gazdagítsanak mindnyájunkat; méltó honoráriumuk legyen az olvasó megbecsülése.

Feledésre ítélt emlékek megőrzése

Ábrahám Vera, Szeged (abraham.szeged@gmail.com)

Megtiszteltetés és öröm számomra, hogy bemutatkozhatok és kutatási területe(i)mről írhatok. Ez utóbbi az a téma, melyről „hajnalig” is tudnék beszélni... Főleg, ha kérdeznak.

Kérdések pedig vannak, akár a könyvbemutatóimon, akár olvasói fölvetések formájában a könyvtári munkám során, akár hasonló érdeklődésűek társaságában hangzanak el.

Hogyan kezdjem, mivel? Az elkötelezettségemmel? Azzal, hogy mi és hogyan kezdődött? Vagy inkább egy rövid bemutatkozással?

Talán ez utóbbival, aztán majd meglátjuk a folytatást.

Ábrahám Vera a nevem, Szegeden lakom. Középiskolámat Siófokon végeztem, felsőfokú könyvtáros Szegeden lettem. Utolsó munkahelyem a Csongrád Megyei Nemzetiségi Könyvtár volt, melyet indulásától vezettem, fejlesztettem, építgettem; nemcsak az állományt, hanem az olvasói kört is. Tizenhárom kisebbség köteteit kölcsönöztem, az egykori 600 kötet 6000-re nőtt. Tudományos kutatók mellett a nyelvet tanulók, gyakorlók és kikapcsolódásra vágyók jártak a bibliotékába. Öregek, fiatalok, magyarok és nem magyarok. Tartottam óvodás foglalkozást, részt vettem olvasótábori munkában, jártak hozzám gyakorlatra könyvtáros hallgatók. A kölcsönzés mellett napi rendszerességgel állandó látogatóim voltak, igazi bensőséges klubélet zajlott a könyvespolcok által nyújtott barátságos környezetben. Élő kapcsolat alakult ki az ország több könyvtárával, határon túli könyvtárakkal, kulturális intézményekkel. Sok történetet tudnék mesélni, ha egyszer megírnám annak a tizenkét évnek a történetét. Merthogy ennyi volt az élettartama! Rendelet hozta létre a kisebbségek szolgálatára. Aztán rendelet szüntette meg... nem számítottak már azok a célok, amelyek egykor még fontosak voltak, nem számított a befektetett sok erő, munka, lelkesedés, a funkcionálásra irányuló igény. Mindennek

vége lett, egy „ceruzavonással”. A könyveket elvitték, az ajtót bezárták. A könyvtár nem élte túl, én is alig.

Talán a megszállottság, a könyvtárügy iránti elkötelezettség indította: 2000-ben létrehoztam a Szegedi Zsidó Hitközség néhány megmaradt kötetére építve a dr. Birnfeld Sámuel Könyvtárat. Mintegy 200 könyvvel indultunk, most 4000 kötetes az állományunk. Felajánlasként végzem a munkát heti egy alkalommal. Utánam jöttek a hallgatóim, majd újak követték őket, kialakult a klubélet is.

Az MTA Rabbiképző Kultúratudományi Kutatócsoportjában is tevékenykedem.

Ennyit a munkahelyről. Néhány szót a családomról: két gyermekem van, egy 39, és egy 20 éves. Megtalálták a helyüket, sikeresek. Már három unokám is sorakozik.

Mint említettem, Szegeden élek, de bevallom, az igazi hazám Somogyország, ahol negyed évszázadot éltem, és hazamegyek, ha elindulok arrafelé.

Szülőfalum, Somogyszil sokszor visszatért álmaimban házaival, deszkakerítéseire támaszkodó kendős öregasszonyokkal. Láttam az út közepén a bokáig érő lány szürke port, melyben mezítláb szaladgáltunk. Az utat, ahol akkorákat estem, amikor biciklizni tanítottak a szomszéd lányok; Szakáll mamát, a szomszéd nénit, aki azt mondta, hozzak neki döglött halat a Balatonról. Merthogy nyaranként „csak” vendég voltam itt a nagyszüleimnél, a Balaton mellett lakott a családuk.

Én mégis visszavágytam, és sok év után visszamentem. Szülőfalumba.

Ekkor kezdődött érdeklődésem a családkutatás iránt, a zsidó temetőfeltárás, és a feledésre ítélt emlékek megőrzésének vágya is ezekben az időkben támadt fel bennem.

Tehát a családkutatás volt a visszatérés és a kezdet. Gyűjtöttem a visszaemlékezéseket, és bújtuk (az akkor még kilenc éves lányommal) a Somogy Megyei Levéltár dokumentumait. (Megjegyzem: Somogyszilben bukkantam rá kalandos körülmények során egy olyan anyakönyvre, mely az első adatokat tartalmazza két szomszéd faluról; a mormonok még a nyomát sem látták...)

A múlt helyszíneit kutatva mentem ki a zsidó temetőbe és akkor még tragikus állapotot tapasztaltam. Ez a földdarab azonban szomorú elhagyatottságában is megmutatta, hogy több, mint az egykor itt élők romos nyughelye. A múlt részeként hozzánk szól, és az érdeklődőknek megmutatja „kin-cseit”.

Amellett, hogy kultúrtörténeti, vallástörténeti emlék, a néprajz kutatóinak, helytörténészeknek, valamint egyéb tudomány- és művészeti ág számára is rendkívüli érték egy-egy temető. Különleges

temetési rendje, kőformái, felvésett szimbólumai, egyedi feliratait, melyek az alant fekvők életét, halálát, sorsát idézik; egy életre elkötelezték a téma iránt. Ehhez kapcsolódóan szinte magától értetődő, hogy az alant pihenők újra élővé váltak – nemcsak azért, mert a zsidóság körében a sírkert egyik elnevezése Bét Olám vagyis Élők Háza –; azért is élőként sorakoztak elém a régiek, mert az anyakönyvek és a településen élők emlékei felidéztek őket.

Családkutatásban már jelentős tapasztalatra tettem szert, a sajátomban 1650-ig jutottam el egyik felmenői ágon, aztán félretettem későbbre az anyagot, és teljes erővel a zsidó temetőkre koncentráltam. Megőrzés és figyelemfelkeltés volt első könyvem megírásának a célja.

A „Hol sírjaink domborulnak...” Elhagyott zsidó temetők Somogy megyében (Kaposvár: Bét Olám, 2006.) című kötet hátoldalán az utolsó mondatok ezt fejezik ki:

„Munkámmal szerettem volna felhívni a figyelmet az elhagyott temetőkre, és elérni, hogy ne váljanak az enyészeté. Az elődök kiszolgáltatót nyugvóhelyét az eltelt évtizedek alatt sajnos nemcsak a természet pusztította. Remélem, e könyv felhívja a figyelmet múltunk ezen értékeinek megővésére.”

Lili Lea lányom hosszú évekig volt asszisztensem, fotósom. Baktattunk az elhagyott ösvényeken; vagy éppen kora reggel, amikor a kelő nap harmatcseppeken csillant, mi már valamelyik elhagyott temetőben dolgoztunk. Nemegyszer ijedtünk meg, amikor őz-, vagy fácánmozgásra zörrent a bozót.

A közlekedés a ritka buszjáratok miatt nehézkes. Sokszor – más lehetőség hiányában – stopposként integettünk az út szélén. Mindig szerencsénk volt, hiszen kis gyermekével ácsorgó anyukát nem hagytak sokáig ácsorogni. Ahová lehetett, kerékpárral mentünk. Hallottam, Izraelben azt mondták, ja, az a Vera aki a lányával kerékpárral járja Somogy megyét. Ő, sok érdekes esemény történt velünk, különös dolgokat hallottunk, sok sztorit gyűjtöttünk, barátságokat kötöttünk. A kedvenc temetőinkbe évenként visszajártunk. Tudtuk volna és talán még ma is tudnánk, ha megmutatnak egy követ, az melyik sírkertben található.

Ádánd zsidó temetője. Fotó: Ábrahám Lili Lea

Eddig 35 somogyi zsidó temetőt dolgoztam fel a százból. Emellett jártam Tolna-, Bácskiskun-, és Csongrád megyei helyszíneken is. A Cfati (Safed) Magyar Területről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma tíz évig támogatta a munkát, a gyűjtemény náluk Izraelben megtalálható. Segítségük nélkül – anyagiak hiányában – csak néhány kerékpárral elérhető helyet tudtam volna megörökíteni. Úgy tűnik, a tavalyi évvel befejeződött az évtizedes munka.

Számomra persze nem, mert ugyan nincs lehetőségem Somogyban tovább kutatni, írásban és fotón rögzíteni a sírkerteket, felkeresni a visszaemlékezőket, „megidézni” azokat, akiket már senki nem látogathat... Ott van azonban a feltáratlan szegedi Bét Olám. Elérhető kerékpárral, helyben van a levéltár is.

A zsidó temetőkben folytatott kutatásaim eredményeként eddig három kötetem jelent meg, elkészült 35 tanulmány, valamint jó néhány funerális témával foglalkozó cikk, különböző folyóiratokban. Nyertem pályázatokat, tartottam előadásokat, sikeresek voltak a könyvbemutatóim.

Publikációim, pályázataim témái három tárgykörre vonatkoznak: nemzetiségi, könyvtári és zsidó temetői munkák. Mindet felsorolni nem szeretném, hiszen nem volna olvasmányos, viszont a honlapomon az érdeklődő megtalálhatja őket: www.abrahamvera.atw.hu.

Jelenleg a szegedi zsidó temetők történetén dolgozom, mely az idén könyv formában jelenik meg. Érdekessége a műnek többek között az is, hogy az általam felkutatott teljességre törekedő személynévmutatót tartalmaz, mely még nem került publikálásra. Természetesen lesznek a függelékben korabeli térképek, különleges fotók, és majdnem minden benne lesz, amit a szegedi zsidó temetőről tudni lehet.

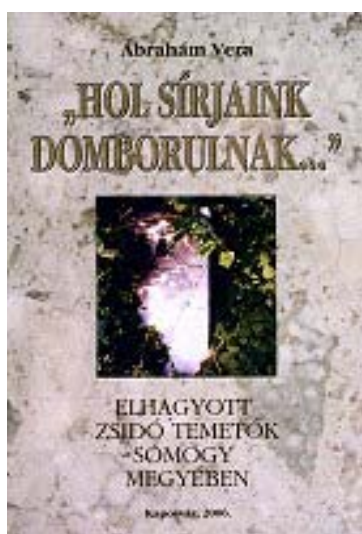
Szegedi Hevra Kadisa Aranykönyve

Folyamatban, ill. megjelenés előtt áll több munkám, az egyik a Szegedi Hevra Kadisa (temetési egyesület) Aranykönyvéből Löw Lipót halálára és temetésére vonatkozó kéziratok emlékirat bemutatása.

A másik téma a Szegedi Ortodox Imaegylet története a meglévő dokumentumok alapján, továbbá az egykori „Löw Könyvtár” viszontagságos története, melyet szintén nem írt meg eddig még senki.

Néhány mondatban szeretnék a könyveimről ismereteket nyújtani:

Az első kötetemről „szóljon” helyettem Róbert Péter a Rabbiképző Zsidó Egyetem honlapjának könyvismertetés rovatában:

„Ábrahám Vera *Hol sírjaink domborulnak...Elhagyott zsidó temetők Somogy megyében* című, a Bét Olam alapítvány kiadásában, Kaposvárott [2006-ban] megjelent könyve kiemelkedik a változó színvonalú honismereti munkák sorából. Mivel Somogy megye zsidó temetőivel foglalkozó könyv eddig még nem született, hiányokat pótol, a szerző alapossága, felkészültsége valóságos monográfiává teszi.

Vallásunk mindig nagy gondot fordított a kegyeletre, az elhunytak temetésére, a temetőt az élet házának, örök háznak is mondják, a Halácha pontos előírásokat tartalmaz ezekről. Sajnos az ismert tragikus történelmi események, a zsidó közösségek pusztulása elhagyott zsidó sírkertek sorát hagyta ránk egész Európában, így Magyarországon is. Somogyban sincs másként, ezért különösen értékes a szerzőnek, (...) elhatározása szülőföldje zsidó temetőinek megörökítésére az utókor számára.

Suchman Andorné személyes hangulatú, a somogyszili zsidó temetőben született verse adja meg a könyv hangulatát. Dr. Suchman Tamás, a Mazsihisz alelnöke

ajánlása megköszöni Ábrahám Verának, hogy felhívta a figyelmet a somogyi zsidó temetők sorsára.

Markovics Zsolt szegedi főrabbi előszava ezek különlegességére, szimbolikájára hívja fel a figyelmet, azzal a figyelmeztetéssel: „Aki nem tiszteli múltját, annak nincs jelene és jövője sem.” Ábrahám Vera bevezetése beszámol kutatási módszeréről, felsorolva a tárgykörrel foglalkozó főbb munkákat. Ezt rövid történelmi bevezető követi, amely elsősorban a megye zsidóságának múltjáról szól.

Utána Somogy település sírkertjeit vizsgálja, felsorolva az általa bejáratokat. Sajnálatosan hosszú azoknak a községeknek listája, ahol már nincs zsidó temető, sőt esetleg nem is deríthető ki, hol helyezkedett el. Természet és emberek pusztítják az elhagyott nyugvóhelyeket, ezért is nehéz Ábrahám Vera felderítő munkája.

Ír a könyv a zsidó temetési szokásokról, amelyek megegyeznek más vidékekével, de az egyes temetők sokat elárulnak a helyi zsidó közösségekről. Az előírást, hogy a temetőnek a házaktól legalább 50 ölnyi távolságra kell lennie, az építkezés sérti meg; de ennél súlyosabbak a zsidóság megfogyatkozásának következményei.(...)

Ábrahám Vera sok szempontból, szinte a teljesség igényével vizsgálja tárgyát, nem hagyva ki a kőfaragók neveit sem. Nagyon hasznos a szimbólumok, díszítőelemek képi bemutatása és magyarázatuk, amelyet rövid szómagyarázat egészít ki. (...) „

Második könyvem: *A Lengyeltóti zsidó temető szöveg- és motívumkincsének analízise*, Gold Press, Szeged, 2008. MTA-ORZSE projekt.

A cím nem tükrözi azt a szeretetet és tiszteletet, amit máig is érzek e kis város egykori zsidósága iránt. A közömbös címből, míg az Olvasó nem veszi kezébe a kötetet, nem ismerheti meg azt a sokrétű kutatást, melynek eredményeként elé tárul az egykori közösség társadalmi szerepe, vallási, iskolai, kulturális élete. Gondjai örömei, a családok sorsa. A neves emberek, akik országosan is ismertek voltak, vagy akik a környező vidéken tevékenykedve szereztek megbecsülést, ismertséget, mint pl. a felfedező, gyógyító, kórházat alapító orvos. Az anyakönyvek adatai az életsorsokat tükrözik, a temetőben pedig mindez kiegészítést nyer. A megmaradt kövek olyan tárházát mutatják be a szimbólumoknak, díszítményeknek, feliratoknak, hogy aki kevés ismeri ezt a területet, elámul.

Nos, ez az a sírkert, ahová rendszeresen visszajárok, annál is inkább, mert ezzel kapcsolatban teljesült egy reménytelennek gondolt kívánságom. Azt szerettem volna, hogy megérjem a napot, amikor nem a bozótok között terepjáró szerelésben bujkálva, hanem tisztas öltözkében és cipőben végigsétálhatok a sorok között. Megtörtént. 2010-ben a Lauder Iskola Kibuci Bucik Csapata Kósa Ta-

más és kollégái vezetésével rendbe tették a sírkertet. Óriási élmény volt számomra! A kötetben illusztráló fotókon mutatom be a szimbólumokat, vagy egy-egy érdekes feliratot, követ.

Régi sírkő, Lengyeltóti

Kohanita áldásosztó kezek, Lengyeltóti

Harmadik könyvem: *Löw Immánuel sírversei. Textusok a szegedi neológ izraelita temetőben.* Magyar Zsidó Szemle Füzetek 3. (sorozatszerkesztő Lichtmann Tamás). Budapest: MTA-ORZSE Zsidó Kultúratudományi Kutatócsoportja, Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem.

Ebben a könyvben szintén érdekes és még nem publikált témával foglalkozom: mint a címe elmondja, sírversekről van szó. Azonban nem egyszerűen textusleírást adok, hanem a verseket különböző kategóriákra bontva osztályozom. A sírverseket Löw főrabbi minden alkalommal személyre szabottan fogalmazta meg. A frappáns írások a kő alatt nyugvó jellemrajzát adják. Különböző fogalmak alapján csoportosulnak a költemények, pl. az elhunyt jelleme, vallásossága, sorsa, családban elfoglalt helye, hivatása, posztja, halálesete körül, hogy néhányat kiemeljek. A másfél száznál több vers a korabeli kiadás szerint lábjegyzet magyarázatokkal ellátva szintén bekerült a kötetbe.

Befejezésül csak azt mondhatom, amivel kezdtem: a zsidó temetők, a családkutatás és a könyvtáros szakma elkötelezettje vagyok.

Sokáig szeretnék még alkotni, írni, kutatni az ismeretek átadása érdekében és a saját örömömré. E helyen is megköszönöm minden segítőknek, hogy ezen az úton járhatok.

Könyvbemutató után, Kaposvár

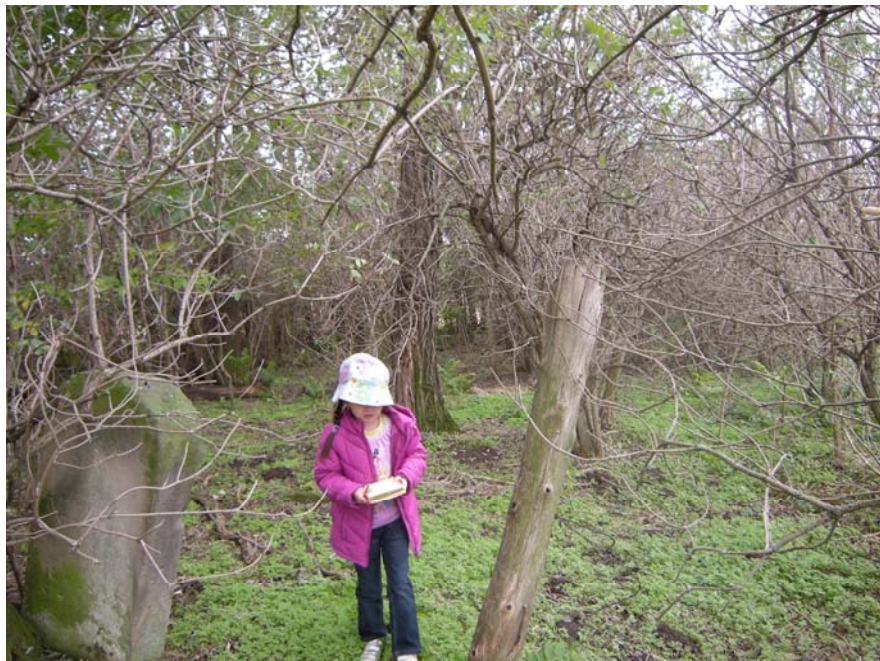
Nagybajom. A Böhm család síremlékének maradványai. Fotó: Ábrahám Lili Lea

Lengyeltóti. A kő alatt a Balaton áldozata, egy fiatalember nyugszik.
A német és héber szöveg kiegészítve a szimbólumokkal, megjelenítik tragikus sorsát.

Tab szépen gondozott ortodox temetője

„Az utánpótlás”. Unokám a balatonmáriai temetőben dolgozik.

Nemzetközi hírek

A XXX. Nemzetközi Genealógiai Kongresszus

2012. szeptember 24. és 28. között Maastrichtban

A Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Szövetség (La Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique, <http://www.cgih.org/index.html/>), a Nemzetközi Heraldikai Akadémia (L'Académie internationale d'héraldique, http://aih-1949.com/index_fr.php) és a Nemzetközi Genealógiai Akadémia (International Academy of Genealogy, <http://www.geneacademie.org/>) közösen az idei, a XXX. Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Kongresszus megszervezésével és megtartásával a Holland Genealógiai Társaságot (Nederlandse Genealogische Vereniging, <http://www.ngv.nl>) bízták meg. A kongresszust 2012. szeptember 24. és 28. között tartják a hollandiai Maastrichtban. A kongresszus címe „Határok a genealógiában és a heraldikában” („Frontiers in Genealogy and Heraldry”). Bővebb információt itt <http://en.congress2012.info/> és itt <http://fr.congress2012.info/> olvashatunk.

RootsTech 2013

A következő RootsTech Konferenciát (hivatalosan a *Family History and Technology Conference*) 2013. március 21. és 23. között tartják meg Salt Lake City-ben (USA). Mint mindig, ezúttal is a genealógiai technológia felhasználói és fejlesztői jönnek össze egy közös konferencián, hogy megbeszéljék közös problémáikat: a felhasználók előadják kívánságukat, a fejlesztők bemutatják programjaikat. A konferenciára és a vele egybekötött kiállításra ismét több ezer résztvevő és látogató fog jelentkezni a világ minden tájáról. Itt további információt lehet kérni a szervezőktől: <http://rootstech.org/register>. Az idei RootsTech Konferencia (2012. február 2-4.) videoanyagát itt lehet megtekinteni: <http://rootstech.org/videos>. Programját (*Conference Guide*) és az elhangzott előadások rövid összefoglalóját itt lehet letölteni: <http://rootstech.org/downloads>. A konferencia zsűrije által kitüntetett fejlesztéseket itt ismerhetjük meg: <http://rootstech.org/challenges/overview>.

Hazai hírek

Szellemi örökségünk digitális megőrzése

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Arcanum Adatbázis Kiadó szervezésében *„Szellemi örökségünk digitális megőrzése”* címmel a XIX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon 2012. április 20-án szakmai konferenciára került sor.

A levéltárak társadalmi küldetése és szakmai munkája

Budapest Főváros Levéltára és a Magyar Levéltárosok Egyesülete rendezésében a Nemzetközi Levéltári Nap alkalmából a Nyitott Levéltárak idei programsorozatának nyitórendezvényeként 2012. június 11-én *„A levéltárak társadalmi küldetése és szakmai munkája”* címmel levéltári konferenciára került sor. Egyesületünket Hunyady László elnök *A családtörténet kutatói és a levéltárak* című előadásával képviselte.

A konferencia programja itt tekinthető meg:

<http://www.macse.org/society/hirek.php?id=44>

A vidéki értelmiség mentalitása a 18-19. században

Az Aba-Novák Kulturális Központ Családkutató Klub június 19-én, 16 órakor tartotta meg a Borostyán Művelődési Házban (Szolnok, Szapáry út 23-25) *„A vidéki értelmiség mentalitása a 18-19. században”* címmel soros összeövetelét. Előadó: Dr. habil. Örsi Julianna, a néprajztudomány kandidátusa. A Kunság neves kutatója számos jeles család múltjának feltárása közben szerzett tapasztalatait osztotta meg a hallgatósággal.

Beszámoló a konferenciáról itt olvasható:

<http://www.macse.org/society/hirek.php?id=43>

Egyesületi hírek

Anyakönyvi kutatások tapasztalatai a Felvidéken

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság rendezésében 2011. október 18-án megtartott „*Anyakönyvek és a genealógiai kutatás*” című konferencián Hunyady László MACSE elnök „*Anyakönyvi kutatások tapasztalatai a Felvidéken*” című előadásával vett részt. Az előadás MS PowerPoint prezentációja innen tölthető le: <http://www.macse.org/society/imgrend/hunyady-eloadas3.pps>.

MACSE klubestek

Egyesületünk a Családfa Kft-vel (www.familytree.hu) közreműködve elhatározta, hogy havonta egyszer a MACSE klubest keretében előadást rendez tagjainknak és a családfakutatás iránt érdeklődőknek. Az első klubestet 2012. május 14-én tartottuk meg. Dr. Reisz T. Csaba címzetes főigazgató (MOL) „*Az amatőr családtörténet kutatás*” címmel tartott megnyitó előadást. Beszámolót a klubestről itt <http://www.macse.org/society/eloadasok.php?id=4>, az előadás videó rögzítését itt <http://www.ustream.tv/recorded/22585861> tekinthetjük meg. Második klubestünkre 2012. június 12-én került sor. Ezúttal Berkes József főlevéltáros (MOL) „*Kutatási lehetőségek a MOL-ban*” címmel tartott előadást. Egy rövid beszámolót itt: <http://www.macse.org/society/eloadasok.php?id=5>, az előadásról készült videofelvételt pedig itt <http://www.ustream.tv/recorded/23266283> tekinthetjük meg.

A 2012. évi első közgyűlés

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE) 2012. május 19-én a Patrona Hungariae Gimnázium dísztermében (1092 Budapest, Knézich u. 3-13. <http://www.patrona.hu/>) tartotta meg idei első közgyűlését. A közgyűlés módosította az Alapszabályt, bővítette a vezetőséget és új vezetőségi tagokat választott.

Itt megnézhetjük a napirendi pontokat: <http://www.macse.org/society/felhivasok.php?id=4>. Az módosított alapszabályt innen tölthetjük le: <http://www.macse.org/society/alapszabaly.pdf>.

A közgyűlésről készült videókat itt találjuk: <http://www.ustream.tv/discovery/live/all?q=csaladtortenet>.

Egyesületünk tisztségviselői

Hunyady László
elnök

Dr. Hatvany Csaba
elnökhelyettes

Sztrányainé Ildikó
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Szirmay Gábor
titkár

Dr. Várkonyi Tibor
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

**Cseresnyésné
Bécsy Zsuzsanna**
ellenőrző bizottság
elnöke

Beszeda László
ellenőrző bizottság
tagja

Vezér Ágnes
ellenőrző bizottság
tagja

Tagjaink munkájából

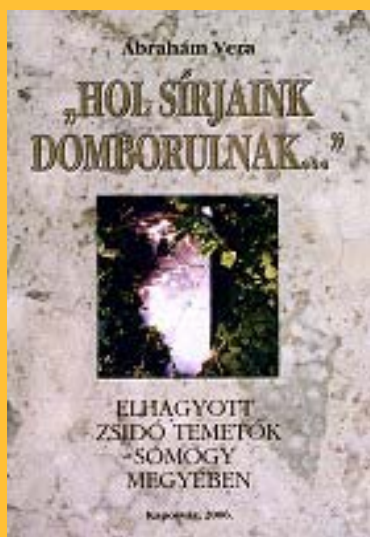

Várkonyi Tibor, dr.: *Családtörténet határok nélkül* I-II.

Heraldika Könyvkiadó, Budapest, 2012

696 + 570 oldal

<http://heraldikakiado.hu/konyvek/csalad-tortenet-hatarok-nelkul.htm>

Ábrahám Vera: *„Hol sírjaink domborulnak...”*

Elhagyott zsidó temetők Somogy megyében.

Bét Olám, Kaposvár, 2006

139 oldal

<http://www.abrahamvera.atw.hu/>

MACSE

H-1022 Budapest
Bimbó út 55.

E-mail: macse@macse.org

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Hunyady László
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Sztrányainé Ildikó
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Szirmay Gábor
titkár

Dr. Várkonyi Tibor
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Cseresnyésné Bécsy Zsuzsa
az ellenőrző bizottság elnöke

Beszeda László
az ellenőrző bizottság tagja

Vezér Ágnes
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg
webhelyünket:

<http://www.macse.org>

és fórumunkat:

<http://macse.forumx.hu/>

Tumba a szegedi zsidó temetőben. Fotó: Ábrahám Vera